

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

KLASSIVÕITLUS

№ 11 (170)

NOVEMBER

1934

SISUKORD:

	Lhk.
Valgest Eestist:	
1. <i>N. Karotamm.</i> — 1924. a. 1. dets. sõjariistus ülestõusu küm- nendal aastapäeval	1
2. <i>Joh. Reesen.</i> — Esimese detsembri õppetunnid ja talu- rahväs	8
3. <i>H. P.</i> — Millest „avalik hääl“ Eestis kõneleb	13
4. Valge Eesti võitlusrindelt	16
5. <i>Joh. Reesen.</i> — Pätsi valitsuse maa- ja talurahva-programm (lõpp)	20
Nõukogude Liidust:	
6. <i>E. Alas.</i> — Nõukogude Liit ja rahvasteliit	26
Valge Eesti elupäevad:	
7. <i>A. R.</i> — Oktoobrikuu kroonika	30

KLASSIVÕITLUS

Nr. 11 (170)

November

1934

N. Karotamm

1924. a. 1. dets. sõjariistus ülestõusu kümndal aastapäeval

Mida lähemale jõuavad revolutsioonide ja sõdade teise voo otsustavad lahingud kodanluse ja proletariaadi vahel (Austria ja Hispaania tööliste sõjariistus võitlused ning rida teisi rahvusvahelise proletariaadi väljaastumisi — need on läheneva revolutsioonide voo n. ö. eelväelahingud), seda teravamalt seisab proletariaadi ees kapitalistlikkudel maalidel ülesanne — hoollega tundma õppida oma möödunud sõjariistus võitluste kogemusi, et neid arvestada ja nendest õppida eelseisvates võitlustes. Eestimaa Kommunistlikule Partelle, eesti tööliklassile ja kogu eesti töörahvale on eriti tähtis kõigepealt Tallinna 1. detsembri sõjariistus ülestõusu õppetunde uurida ja neid õppetunde (ühes teiste maade proletariaadi võitluste õppetundidega) täies ulatuses arvestada, neist kõik praktilised järeldused teha oma edaspidiseks tööks, eelseisvateks võitlusteks. Selleks kohustab iseäranis praegune olukord ning lähenev uus revolutsioonide ajajärk.

Missugused on marksismi-leninismi põhiseaded revolutsiooniliku olukorra ja sõjariistus ülestõusu küsimuses? Kas ja kui võrd vastas olukord Eestis 1924. a. sügisel ning 1. dets. sõjariistus ülestõus neile põhiseadetele?

Kõigepealt *revolutsiooniliku olukorra* küsimus. Marksism-leninism nõuab siin kolme põhimomendi olemasolu, mis näitavad, et on olemas revolutsioonilik olukord, ja ilma milledeta „revolutsioon — harilikult (po obshchemu pravilu) — on võimata“ (Lenin). Need on: esiteks, *valitsevate klasside võimu kriis*, olukord, et nad ei suuda enam valitseda nii nagu seni, et nende võimus tekivad praod; teiseks — *rõhutud klasside häda ja viletsus*

peab olema suurem kui harilikult, ning, kolmandaks, — kõige selle alusel — nende *rõhutud klasside aktiivsus peab olema tuntavalt suurem kui muidu*, „rahulikult ajal“.

Kas olid need tingimused Eestis 1924. a. sügisel olemas?

1. Eestis oli terav tööstusekriis, mis algas juba 1923. a. Iseäranis terav oli kriis metallitööstuses, selles kõige tähtsamas tööstuseharus, kus toodang 1924. a., võrreldes 1923. aastaga, langes 57% võrd (2869 tuh. krooni pealt 1233 tuh. krooni peale Eesti ametlikkudel andmetel). Terav oli kriis ka tekstiiltööstuses, nahatööstuses ning reas teistes tööstuseharudes. Vabrikuid suleti ja lammutati agaralt vararauaks. Eesti kodanluse nõndanim. „industrialiseerimise“ (kui see sõna siin hanejalgadeski üldse tarvitata on!) poliitika oli jooksnud ümmikusse. Ka põllumajanduses oli kriis, mida veel enam süvendas 1923. a. harilikult tuntavalt madalam viljasaak. Väliskaubanduse bilanss oli õige suuresti passiivne. „Lahtiste kraanide“ poliitika pumpas riigi rahasalved peaaegu täiesti tühjaks. Kullatagavara müüdi hädasunnil maha. Kodanlus otsis välislaenu, kuid ei saanud seda. Margakurss lõi kõikumata ja hakkas kiiresti langema (1924. a. kevadel maksis A. Ü. dollar Tallinnas 388 marka, juuli lõpul aga juba 518 marka, mustal börsel veel enam, aasta lõpul polnud neid enam saadagi — peideti ära). Protesteeritud vekslite summa oli 1923. a. — 5,5 mln krooni, 1924. a. — 11,9 mln krooni. Protesteeritud vekslite arv oli 1923. a. — 12,5 tuh tükki, 1924. a. — 25,8 tuh tükki.

Hõõrumised ja kokkupõrked kodanluse ridades läksid 1924. a. iseäranis teravaks. Parem pooled ja keskerakonnad suudista-

sid üksteist vastastikku saamatuses, riigivargustes (muide, riigivargusi tehti 1923. a. avalikuks 205, 1924. a. — 357. Soliidne kasvi), korrupsioonis, pettustes jne, jne. Vastastikkused süüdistused ja musta pesu pesemised läksid parlamendis (riigikogus) tihtilugu skandaalideks ning kakelusteks. Kodanluse ridades oli lagunemine. Äärmised parempoolsed ringkonnad valmistasid agaralt ette tagurlist riigipööret, et „kõvakäega“ diktaatorlikku korda sisse seada, mis päästaks eesti kodanluse sügavast kriisirabast ja proletaarse revolutsiooni hädaohust.

See kõik näitab, et Eestis 1924. a. sügisel oli niisugune olukord, et kodanlus ei saanud enam vanaviisi edasi elada ja edasi valitseda.

2. Majandusekriisi ajal kasvas järsult tööpuudus, ulatades 1924. a. sügissuvel ennenägemata arvuni — 15 tuhande töötuni, rääkimata osaliselt tööta olevatest. Tööpuudus kasvas kiiresti isegi hüljel sügiskuudel. Margakursi langedes hakkas 1924. a. suvel ja sügisel järskude hüpetega tõusma elukallidus. Nii, näit., tõusis suhkru ja jahu hind mõne nädalaga 40—50%. Mõnede ainete hind kerkis veelgi rohkem. Tööliste palgad aga ei kerkinud. Vastuoksa, neid kohati isegi kärbiti. Suurenes ülbe kurnamine ja jõhker terror. Töölisklassi ja teiste töörahvakihtide majanduslik ja poliitiline olukord muutus ennenägemata, väljakannatamata raskeks. Paljuid viis see põhjatu viletsus meeleheitele. Nii, näit., oli Eestis enesetappe 1922. a. — 54 juhtumit, 1924. a. aga juba 330 juhtumit. Seega kasv enam kui kuus korda! Järsult kasvas ka kuritegevus. Nii oli Eestis 1922. a., ametlikkudel andmetel, 45 814 mitmesugust kuritööd, 1924. a. aga 72 506 kuritööd — tõus ligi 60% võrd.

See kõik räägib sellest, et 1924. a. oli Eestis olemas ka teine revolutsiooniliku olukorra põhimoment.

3. Kõige selle alusel oli 1923—1924. a. Eestis olemas ka töölisklassi ning muude töörahvahulkade poliitilise aktiivsuse hoogne kasv, laialine rahulolematuse oleva korrage ja nende hulkade järsk nihkumine pahemale poole, hoolimata kodanluse jõhkrast terrorist (suurel määral, võib olla, just selle terrori tagajärjel). Tarvitseb ainult vaadata II riigikogu valimiste tulemusi (1923. a. mais) ja omavalitsuste valimiste tulemusi (1923. a. detsembris), kus EKP poolt toetatavad nimekirjad (partei ei saanud valimistel oma nimekirjadega esineda) 2—2½ korda rohkem kandidaate läbi viisid, kui eelmistel valimistel; tarvit-

seb ainult vaadata 1924. a. 1-se maj. meeleavaldusi, sõjavastase nädala edu augusti algul ning 3-da augusti sõjavastast meeleavaldust Tallinnas, kus veriseid kokkupõrkeid oli ning võmmid tööliste (neid oli koos mitu tuhat) käest haledalt peksta said — tarvitseb kas või ainult neidki fakte vaadelda (rääkimata tööstusetöölise ja külakehvikute üldise aktiivsuse kasvust, mis teinekord pisiasjadeski avaldus), et näha, et revolutsiooniliku olukorra kolmas põhimoment Eestis 1924. a. samuti kahtlemata olemas oli.

Need „objektiivsed muudatused, mis ei olene mitte üksnes üksikute gruppide ja parteide tahtest, vaid isegi mitte üksikute klasside tahtest“ (Lenin), olid Eestis 1924. a. olemas. Revolutsioonilik olukord oli olemas.

Kuid ainuüksi neist tingimustest ei jatku veel selleks, et revolutsioonilikust olukorrast tekiks sõjariistus ülestõus ja võidaks proletaarne revolutsioon.

Selleks, et võidaks proletaarne revolutsioon, on tarvilik veel järgmiste põhitegurite olemasolu:

1. Peab olema tugev enamlik, kommunistlik partei, kel suured võitluskogemused ja võitlusvõime, kel suur autori-teet töölisklassi, ja teiste töölisklassile lähedalseisvate töörahvahulkade seas. See partei peab olema puhas oportunistist.

Niisugune partei oli eesti proletariaadil olemas — Eestimaa Kommunistlik Partei, kes ühes Vene enamlike parteiga läbi teinud kolm revolutsiooni, kel olid proletariaadi diktatuuri teostamise kogemused, kes läbi teinud kodusõja eesti kodanluse vastu ning juhtinud eesti proletariaadi võitlust „demokraatliku“ Eesti tingimustes; partei, kes kasvas ja kõvenes võitluses oportunisti vastu.

2. Selle kommunistliku partei lipu all peab olema töölisklassi enamus, ehk vähemalt töölisklassi poliitiliselt aktiivse osa enamus, nagu ütleb Lenin.

Peaaegu kogu eesti organiseeritud töölisehulgas (ametiühingud, töölisevanemad, muud tööliseorganisatsioonid) olid 1924. a. EKP juhtimise all. Ametiühingutesse aga oli koondatud tööstusetöölise suur enamik. Eesti töölisklassi enamik oli EKP lipu all, rääkimata sellest, et peaaegu kogu poliitiliselt aktiivne tööliskond EKP lipu all sammus. Eesti sotsiaaldemokraatia mõju all olid vaid õige väikesed killukesed eesti töölisklassist. See kõik oli kõigepealt EKP ühise väerinna taktika eduka teostamise tulemus.

3. Kompartei peab *purustama reformismi ja oportunisti mõju tööliklassi hulgas*. Ei saa olla proletaarset revolutsiooni siis, kui kompartei võitlus reformismi vastu ei ole küllalt järjekindel ning otsustav, kui tööliklass või vähemalt ta otsustavad kihid, ta enamus on reformismi mõju all.

Selle põhitingimuse oli EKP 1924. aastaks teostanud. Eesti ametlik sotsiaaldemokraatia ja ta isesotslik pahemtiib olid EKP poolt töölistehulkadest isoleeritud, samuti olid nad tuntaval määral isoleeritud ka maatõrahva hulkadest. Seda näitab kõigepealt see, et peaaegu kogu ametiühinglik liikumine oli EKP juhtimise all, sotsiaaldemokraatiale antud häälte arvu järsk vähenemine riigikogu ja omavalitsuste valimistel jne. Olukord oli niisugune, et sotsidel tööliste koosolekutel tihtilugu sõnagi rääkida ei lastud, nende ettepanekud aga alati pea sajabrotsendilise üksmeelega tagasi lükati.

4. *Proletariaat peab kompartei juhtimisel omale võitma liitlasi revolutsiooni läbiviimiseks ja erapooletuks tegema need keskkihid, keda ta omale liitlasteks võita ei saa*. Siin on jutt kõigepealt kehv- ja kesktalurahvast, rõhutatud vähemusrahvustest ning ka linna keskkihitidest. Ilma liitlasteküsimuse lahendamiseta pole võimalik teostada proletaarset revolutsiooni eriti Eestis, kus need keskkihid väga suurt osa mängivad.

Tõrahva majandusliku ja poliitilise olukorra üldise järsu halvenemise tingimustes oli EKP-l tuntavaid edusamme liitlasteküsimuse lahendamise alal. Eriti maal olid võrdlemisi laiased kehvtalurahvahulgad EKP ideelise (osalt ka organisatsioonilise) mõju all. Seda näitavad ühise väerinna edusammud maal, samuti tuntaval määral ka EKP töö tulemused sõjaväes. Kohati pooldasid isegi kesktalupojad ühist väerinda.

Kuid EKP-d takistasid liitlaste võitmise poliitikat lõpuni teostamast ta vead maa- ja talurahva küsimuses, mis Eesti Tõrahva Kommuuna päevil suurt osa olid mänginud ja mis suurel määral veel 1924. a. ära võidetud ei olnud. Partei ütles oma häälekandjas „Kommunistis“, et talupoegade maa ja varandus puutumata jääb (peale proletaarset revolutsiooni vaenlaste oma) ja et mingisugust vägivaldset „kommuunadesse ajamist“ jne ei tule. Kuid partei ei õelnud selgelt ja kindlalt, mis saab mõisatega, ei õelnud selgelt ja kindlalt, et need talurahvakihid, kel maad vaja, seda saavad (vaata, näit. „Kommunist“ nr. 5 (63), 1924. a. 19. okt.). Ühise väerinna tuntud 12 nõudmise hulgas oli

õieti üksainus punkt, mis maaküsimust puudutas, ja seegi ei olnud maadtahtvale kehvikule ning keskmikule vastuvõetav — „mõisate tükeldamine seisma“. Talurahvas tõlgitses seda punkti nii, et mõisad jäävad terveks ning lähevad kas riiklikule harimisele või talupoegade ühisharimisele. Pealegi lubati „väikemaapidajatele maad juurde anda, kui seda tarvis ja kui see võimalik“. Seegi punkt ei töötanud maadigatsevatele maatamehele ja kehvikule kuigi palju. Ja ETK kogemused polnud ununenud. Kodanlus ning sotsiaaldemokraatia aga külvastid kogu aeg tõrahva hulgas arvamisid, et kommunistid talupojad paljaks röövivad, maad ära võtavad, vägisi ühismajapidamistesse ajavad, maatahtjatele maad ei anna jne. EKP õigedki seisukohad maa- ja talurahvaküsimuses ei ulatanud laialistesse talurahvahulkadesse, rääkimata mineviku vigade selgitamisest (mida 1924. a. ei olnud ja mida partei alles mitu aastat hiljem tegi). Legaalses töölisajakirjanduses, mis teatavasti töötas EKP juhtimisel, pöörati maa- ja talurahvaküsimusele liig vähe tähelepanu ning piirduti peaaegu ainult organiseerimise küsimustega, ilma et oleks lahendatud neid põhiküsimusi, mis töötava talurahva hulki eluliselt huvitasid. Ja kui seda tehtigi, siis liig vähe ning puudulikult. Partei ei näidanud kehvikule ja keskmikule selgelt ning konkreetselt, mida annab talle nõukogude võim ja mida ta talle mitte ei anna. „Kommunist“ kirjutas veel 1924. a. oktoobris (s. o. viimases nr-is, mis ilmus enne sõjariistus ülestõusu), et „siiski ei ole tööliklassi eelväekava, mille teostamisele ta revolutsiooni võidu korral asub, laiadele rahvahulkadele ikka veel küllalt selge; *iseäranis puudulik on meie lähema tegevuskava tundmine talurahva keskel*“ (minu sõrendus N. K.). „Kommunist“ nr. 2 (52) kirjutas jaanuaris 1922. a., et kesktalunikude „kiht on kahtlemata oma määratu suures enamuses töolisteklassile vaenulik. Oma päevanõudmistes (lähemates nõudmistes) ei saa meie partei suuremalt jaolt teisiti, kui peab kesktalunikku vastu minema“ (näit., põllutöölise palga, tööaja, korteri küsimus). „Ühised huvid on neil töolistega ainult mõnes üksikus küsimuses, näituseks nõndanimetatud kaudsete maksude asjus... Kuid kesktalunikul pole raske taibata, et kõigi kaudsed maksud ära jääksid, riik maksu siis teisel kujul temalt kui teatud varanduse omanikult on sunnitud võtma.“¹

¹ Siin on küsimus, kahtlemata, liig kitsalt üles seatud; ka tol ajal oli peale kaudsete maksude veel

Kui see õige on, et 1922. a. kesktalunikude enamus töölisklassile vaenulik oli ja et 1924. a. just ülestõusu eel need hulgad veel väga vähe teadsid EKP seisukohtadest maa- ja talurahvaküsimuses (milledes pealegi vigu oli), siis tähendab see ühes teiste teguritega koos seda, et EKP 1924. a. proletariaadi liitlaste küsimust revolutsiooni läbiviimiseks lõpuni ei lahendanud, s. t. kõigepealt, et keskmiku erapooletuks tegemine ei olnud teostatud tarvilikul määral. Veel enam, tundus isegi keskmiku osa ja tähtsuse allahindamist revolutsioonis. Ja see asjaolu ei saanud mõju avaldamata jätta 1. dets. sõjariistus ülestõusu tulemuste peale.

5. *Kompartei peab tegema enamlist tööd sõjaväes, peab kodanluse sõjalise jõu, ta sõjaväe seestpoolt nõrgestama ja laostama.* Kui kodanluse sõjalised jõud on kindlad ja terved, siis ei saa olla võidukat revolutsiooni. Ei saa võita revolutsioon, kui sõjaväes pole tugevat kommunistlikku organisatsiooni, kui see organisatsioon ja kogu partei pole seal oma tööga viinud asja niikaugele, et sõjaväe tugevus vankuma löönud, laguneb.

Kuigi EKP sel alal 1922—24. a. a. väga suure töö ära tegi, näitab ülestõusu käik ometi, et partelorganisatsioon sõjaväes siiski oma ülesannete kõrgusel ei seisnud, — ta ei suutnud sõdureid ülestõusule viia (10. rügement jm). Meie näeme siin, et igasuguste valimiste ja hääletuste tulemuste veel mitte igakord seda ei näita, et üks ehk teine töörahva kiht sõjariistus ülestõusust enam või vähem aktiivselt osa võtma saab. Palju kergem oli valimistel anda häält ühise väerinna kandidaatidele, kui minna sõjariistus ülestõusule¹ (sõjaväes anti teatavasti kuni $\frac{1}{3}$ hääli valimistel ühise väerinna nimekirjadele). Kahtlemata andis end sõjaväe meeleoludes tunda talurahvakihide suhtumine kompartei poliitikasse.

6. *Kommunistlik partei peab valima õige taktika, mis töölisklassi, töötava talurahva ja teiste töörahva hulkade poliitilist aktiivsust kasvatab, suurendab, teda*

palju muidki küsimusi, milles kesktalurahvas ja proletariaat võisid käsikäs minna. Ei saa seda vahekorra sellepärast ka 1924. a. kohta maksvaks lugeda. — *Toim.*

¹ See on arusaadav, aga teatud mõddupuuks tuli hääletamist ometi pidada. — 10. rügemendi partelorganisatsiooni liikmed olid enamikus vanemast aastakälgust, see aga ei olnud ülestõusu päeval kohal; noorem, sügisene aastakäik oli aga väljaastumiseks alles vähe ette valmistatud. See asjaolu muudab seisukorda. — *Toim.*

ikka kõrgemale ja kõrgemale astmele viib, kuni üldise revolutsiooniliku liikumise tõusu kõrgel arenemisastmel parajal silmapilgul alustatakse sõjariistus ülestõusu. Selleks peab partei kõigepealt üles seadma ja hulkadesse vilma järjesti teravnevaid, liikumise arenemisastmele vastavaid üleminekuloosungeid, ning organiseerima hulkade aktiivset võitlust nende loosungite ja nõudmiste ümber. Hulgad peavad omaenda kogemuste najal jõudma veendumusele, et ainult kompartei sihid ja poliitika õiged on.

EKP valis 1924. a. teistsuguse taktika. Mitte niisuguse hulgalise võitluse arendamise aste-astmelt kõrgemale, vaid kõigepealt vaenlase ootamatu rabamise peale ehtas partei sõjariistus ülestõusu ettevalmistamise ja läbiviimise taktika¹. Tõsi, vaenlasele peab ootamata kallale tungima, kuid ainult siis, kui teised tarvilikud soodsad tingimused olemas on. Ootamatuse peale juhtida peatähelpanu, teda hulgalise liikumise tõusuga tarvilikul määral mitte ette valmistades, tähendab harilikult sõjariistus ülestõusu kaotust. Siin on EKP taktika, kogu ta tegevuse kõige nõrgem külg 1. dets. sõjariistus ülestõusu ettevalmistamises. *Siin peitub peapõhjus, miks see sõjariistus ülestõus kaotusega lõppes.* Õieti pole õige ootamatust sõjariistus ülestõus hulgalise revolutsiooniliku liikumise tõusule vastu seada. Esimene on teisele alluv. Mitte vastuksa. Ja just üldise tõusu olukorras, muude vajalike tingimuste olemasolles, on vaja osata valida paras moment, mil vaenlane kõige vähem ootab kallaletungi (niivõrd, kuivõrd see võimalik).

EKP ei seadnud üles niisuguseid järjesti teravnevaid ülemineku loosungeid. Ta ei organiseerinud kaugeltki tarvilikul määral ikka enam laienevaid ja teravnevaid hulkade väljaastumisi igasugustes vormides. Vastuoks, partei isegi pidurdas hulgalise liikumise tõusu, kartes, et see rüüstamistele kodanluse poolt võib viia, mis ülestõusjate read segi lööb ning seega ülestõusu nurja ajab. 3-da augusti sõjavastane meelevaldus Tallinnas 1924. a. oleks pidanud olema ainult üheks sammuks teiste järgnevate ning eelmiste seas, ainult üks lüli hulgaliste väljaastumiste ikka kõrgemale ja kõrgemale astmele viimises, kuni sõjariistus ülestõusuni. Kolmandale augustile aga enam teisi ei järgnenud (kuigi

¹ Nii naiivne EKP siiski ei olnud, et ta mõttes ootamatu hoobiga sõjariistus ülestõusu isegi „läbi viia“! Teatavasti oli see hoop ainult võitluste algatusena kavatsatud, et just võimalust luua laiemaid hulkasid välja tuua. — *Toim.*

selleks soodsaid olukordi oli). Partei oleks pidanud töölisklassi võitlustahet teritama ja karastama teravnevates kokkupõrgetes kodanlise riigivõimuga jne (kusjuures see muidugi ei tohi muutuda revolutsiooni jõudude ratskamiseks ja pillamiseks). Hulgalise revolutsiooniliku liikumise tõusu (selle kõige mitmekesisemates vormides) ei olnud partei 1. dets. sõjariistus ülestõusu ajaks kaugeltki tarvilikule kõrgusele viinud.

Sellest oleneb see, et EKP ei suutnud sõjariistus ülestõusu eelsalkade väljaastumist siduda hulkade võitlusega. Sõjariistus ülestõusuks poliitiliselt ettevalmistatud töölisterahvad jäid ülestõusu silmapilgul võitlustest eemale (siin on ka sõjatehnilisi vigu, mis nende hulkade eemalejäämist põhjendasid. Neist allpool. Kuid küsimuse juur peitub sügavamal, ja nimelt ülaltoodud asjaoludes).

7. Kommunistlik partei peab enne ülestõusu aegsasti õpetama võimalikult laiematele töölisterahvadele ja muudelegi töörahvahulkadele, mida igäüks otsustaval silmapilgul, ülestõusu ajal peab tegema (kuidas muretseda sõjariistu, mis teha kodanlastega, mis teha võmmidega ja muude kodanlise korra kaitsjatega ning agentidega, kuidas sõduritega ümber käia, kuidas toetada ja aidata ülestõusjaid, kuidas organiseerida lõöksalku ja mida need peavad tegema jne, jne).

Liig vähe ja mitte küllalt konkreetselt tegi seda EKP 1. dets. ülestõusu eel. Ning paljudki töölised, kes muidu revolutsioonilikud olid, ei teadnud ülestõusu tahtpühkemisel mida teha, ei osanud talitada konkreetselt, aidata ülestõusjaid konkreetselt — partei polnud neid selleks õpetanud. Ta piirdus niisuguse õpetamisega peaaesjalikult ainult parteiliikmete ning parteile lähedal seisvate töölisterahvate seas. Seegi asjaolu ei jätnud avaldamata mõju 1. dets. sõjariistus ülestõusu käigu ning tulemuste peale.

Peale kõrke seda tuleb nimetada veel ühte asjaolu, mille tähtsust revolutsiooni ettevalmistamises ja sõjariistus ülestõusu silmapilgu äramääramises ümardada ei tohi. See on *rahvusvaheline olukord*. Rahvusvahelise olukorra seisukohalt oli 1. dets. sõjariistus ülestõusu silmapilk valitud soodsalt selles mõttes, et selleaegses olukorras (1924. a. sügisel) vaevalt karta oli imperialistlikkude suurriikide interventsiooni Eestis proletarise revolutsiooni kähistamiseks. Teisest küljest aga oli rahvusvaheline olukord kaudselt ebasoodne sellepärast, et sel ajal juba lõppes esimene sõdade

ja revolutsioonide voor ning algas kapitalismi osaline ja ajutine stabilisatsioon. Kuid revolutsiooni arenemise peale need välised tegurid Eestis 1924. a. veel kuigi-võrd nimetamisväärt mõju avaldada ei suutnud, sest just 1924. a. oli kriis Eestis oma haripunktil (kuigi kriis ebaühetasaselt süvenes veel 1925. a. algul ja kuigi üksikud majandusliku olukorra osalise paranemise tunnused hakkasid avalduma kohati juba 1924. a. sügisel) ning töölisklassi olukorras ei olnud paranemist märgata, vaid, vastupidi — just see, et kodanlus kõigepealt töölisklassi kulul püüdis kriisist välja pääseda, halvendas töölisklassi olukorda veel enam. Ja üldse, — labane ning mittemarksistlik oleks mõelda, et revolutsioon tingimata majandusekriisi kõige sügavama silmapilguga ühte satub. See ei pruugi sugugi tingimata nii olla.

Niisugused on marksismi-leninismi õpetuse peapunktid proletarise revolutsiooni eelduste suhtes (ma ei rääkinud siin selles, et kõigepealt on muidugi töölisklassi enda olemasolu tarvilik, see aga tähendab kapitalismi teatavat arenemisastet jne; töölisklassi olemasolu on siin mõeldud isendastmõistetavana) ja niisugune oli neis küsimustes olukord Eestis 1924. a. 1. dets. sõjariistus ülestõusu eel peajoontes.

Vaatame nüüd *sõjariistus ülestõusu* ennast.

Marksism-leninism nõuab, et *sõjariistus ülestõusu ettevalmistamise ja läbiviimise peale tuleb vaadata kui kunsti peale*. Sõjariistus ülestõusuga ei tohi mängida. Teda peab piinliku hoolega ette valmistama (poliitiliselt, selle sõna kõige laialisemas mõttes, ning sõjatehniliselt). Peab olema täpne, konkreetne sõjariistus ülestõusu plaan, mis peab ette nägema ka mitmesuguseid halvemaid võimalusi. Peab oskama plaani järjekindlalt teostada ning muuta plaani, kui olukorra areng seda nõuab, sihti aga silmapilgukski silmast laskmata. Tarvis on õieti validä ülestõusu silmapilk, kusjuures selles pearõhk tuleb panna töölisterahvade võitluseks valmisolekule (muidugi, koos kõikide teiste asjaoludega. Neid asjaolusid ei tohi üksikest lahutada). Tarvis on vaenlasele võimalikult ootamata kallale tungida, ootamatust aga mitte taktika peavõtteks tehes. See nõuab head konspiratsiooni sõjariistus ülestõusu vahenditus ettevalmistamises. Kui 1. dets. ülestõusu plaanides ja nende läbiviimises oli puudusi, siis konspiratsiooni kohta peab üttelema, et see oli eeskujulik.

Missuguseid peareegleid peab proletariaat ja ta partei sõjariistus ülestõusust silmas pidama ning vankumata täitma?

1. *Peale tungida ja veel kord peale tungida*, — see on esimene käsk. Kui ülestõusjad asuvad kaitseseisukorda ja kui nad ei suuda enam pealetungile minna, siis on see ülestõusu hukatus. Kogu jõu ja julgusega on tarvis peale tungida ning saavutada alatasa kas või pisikesigi võite.

Sellest põhinõudest pidasid 1. dets. ülestõusjad kindlasti kinni (kuni nad vaenlase jõudude poolt kaitseseisukorda ning taganemisele sunniti). Sõjariistus ülestõusu plaanis oli, muide, kaitsevõitluste element olemas (esimete tormijooksu objektide äravõitmise järele *vastu pidada*, end *kaitsta*, kuni töolistehulkade uulitsale tulekuni, uulitsaletoomiseni). Kuid 1. dets. ülestõus ei jõudnud niikaugemale areneda. Ülestõusjate jõud purustati enne.

Eriti kujukas näide sellest, et kaitsetaktika ainult ülestõusu hukatust tähendab, on schutzbundi (Austria sotsiaaldemokraatia sõjaväeline organisatsioon) sõjariistus võitlus veebruarikuul 1934. a.

2. *Luu revolutsiooni jõudude tugev ülekaal otsustaval kohal ja otsustaval silmapilgul*. Ei tohi killustada ülestõusjate jõudusid. Tarvis on otsustaval kohal ning otsustaval silmapilgul tingimata võita, et seda võitu siis edasi arenendada.

Tallinnas 1. detsembril seda revolutsiooni jõudude tugevat ülekaalu ülestõusu otsustaval kohal ja otsustaval silmapilgul ei olnud. Jõudusid killustati vähemtähtsate objektide vallutamiseks. Ülestõusjate jõududest ei jatkunud esimese võiduka hoobi andmiseks peastaabis, sõjakoolis jne. Sõjariistus ülestõusu ettevalmistamises lõi partei küll poliitiliselt omale ülekaalu kõigepealt Tallinnas, kui otsustavas kohas (tööliste enamuse võitmine jne), kuid sõjariistus ülestõusust ei suutnud partei sõjaliselt realiseerida seda ülekaalu. Siit juba esimeste pealetungide nurjumine. Ülestõusjad suruti kaitseseisukorda. See aga tähendas ülestõusu surma.

Hoidudes jõudude killustamise eest, ei tule siiski loobuda väikeste 2—3—5-liikmeliste löögirühmade moodustamisest teatud ülesannete täitmiseks (näit., ootamatuteks, lühikesteks kallaletungideks, ülihead laskjad — snaiperid — vaenlase komanderide surmamiseks jne).

3. *Teha agitatsiooni ja propagandat ülestõusu ajal* nii võitlejate seas kui ka võitlusest otsekohe mitte osavõtvates töörahva hulkades. Seda tuleb teha suuõnal, üleskutsete, lendlehtede jne välja-

andmise teel, raadiot jne ära kasutades. See on kõigepealt tarvis aktiivsete võitlejate ridade laiendamiseks, hulkade tõmbamiseks aktiivsesse võitlusesse kodanluse vastu, ehk teatud kihtide erapooletuks tegemiseks jne. Seda esiteks. Ja, teiseks — et hoida kõrgel moraalsel olukorda võitlejate seas, neid informeerides võitluste käigust, võitudest jne. Sõjariistus ülestõus nõuab kogu partei agitatsiooni ja propaganda kümnekordseks tegemist, kusjuures see kõik peab olema allutatud ühele ainsale eesmärgile — võita käimasolevas sõjariistus ülestõusust.

Tallinnas 1. dets. ülestõusust oli niisugust agitatsiooni vähe. Viga oli see, et juba varem ei valmistatud lendlehti, üleskutseid jne, mida kohe ülestõusu alguses oleks tarvis olnud tööliste kätte toimetada. On mõeldav muidugi niisuguste üleskutsete trükkimine legaalses trükikojas ülestõusu ajal, kuid siis on tarvis seda organiseerida kohe, ajaviitmata.

Tallinnas tehti 1. dets. sõjariistus ülestõusust veel suur viga sellega, et peaaegu aktiivi põhikaadrid vabrikulist ja mujalt löökrühmadesse võeti. Ning vabrikutesse tööletulevad töölised jäid n. ö. omapead, — ei olnud kohtadel vilunud seltsimehi, kes need töölised oleks välja toonud. Ei olnud töölistele juba varem konkreetselt õpetatud, mida nad peavad tegema ülestõusu silmapilgul.

4. *Ülestõusjad peavad vaenlase vastu tarvitama halastamata terrori*. Aktiivseid kontrevolutsionääre on tarvis koha peal hävitada. Tarvis on isoleerida need (näit. ohvitserid jne), kellede meelsuses kindel ei olda.

Siin talitasid 1. dets. ülestõusjad üldiselt õieti ning tarviliku järjekindlusega, kuigi üksikuid vähemaid komistusi oli (näit. lennuväs).

5. *Ülestõusu juhtimiseks peab olema loodud staap, kel kindel ja kiire side oma all-tülidega ja võitlusesalkadega, ning kelle kasutada vajalikud transpordivahendid*. Tarvis on halvata vaenlase side ja transport.

1. dets. ülestõusust oli niisugune staap (ja raioonide staabid) olemas, kuid ta side lööksalkadega oli puudulik, isegi nõrk, ja transpordivahendid nõrgad (rääkimata sidemest teiste linnadega). Vaenlase side Tallinna ja teiste linnade vahel katkestati peaaegu täiesti (telefon, telegraaf). Tüfavalt halvati ka raudteeühendust Tallinna ja teiste linnade vahel (sildade õhkulaskmine). Tallinnas endas aga ei suudetud vaenlase sidet ja transporti halvata. See

oli otsustava tähtsusega asjaolu. Telefoni- ja telegraafiaamad (eriti sõjaväe oma) jäid vaenlase kätte. Linnas polnud barrikaade ega snaipereid, ja kolonel Raudvere soomusauto liikus takistamata siia-sinna.

6. Ülestõusjad peavad täiuslikult valdama kaasaegset tänavasõja tehnikat ja relvu (mõistagi, et põrandaalune olukord sellele teatavad piirid paneb).

Selleski punktis oli 1. dets. sõjariistus ülestõusust puudusi. Ei jatkunud tarvilikke relvu. Kohati ei osatud nendega küllalt hästi ümber käia jne.

7. Kui võitlus omandab kestvama ilme, on vaja tingimata püüda vallutada linna südant, kodanlisi kvartaale, kus on ärid, kus elavad kodanlased ja nende perekonnad jne. See on tarvilik selleks, et kodanlusele raskendada ülestõusjatele kallal tungimist (pommitamist jne), millest võivad kannatada nende omaksed, varandus jm.

Tallinnas ülestõus veel niikaugele areneda ei saanud.

8. Kui tingimused soodsad, siis peab ülestõusu algama üle maa mitmel pool ühekorraga. Seda on tarvis kodanluse jõu nõrgestamiseks, ta vägede tükeldamiseks, pealinna võitlevale proletariaadile (kõigepealt otsustab ülestõusu tagajärjed harilikult pealinn) abiandmiseks jne.

Eestis 1924. a. 1. dets. sõjariistus ülestõus nägi ette ülestõusu algamise ühel ajal Tallinnaga ka teistes linnades (Pärnus j. m.). Kuid seal ei tulnud ülestõusu (kõigepealt kohalike parteiorganisatsioonide ja juhtivate tegelaste süü läbi). —

*

Need on sõjariistus ülestõusu läbiviimise põhiküsimused, mida peab täitma see partei, kes sõjariistus ülestõusu tahab teostada, seda võita. Mõistagi, et mitmesugustes tingimustes, eri olukordades need momendid, nende erikaal, tähtsus jne varieeruvad, ning vägagi tuntavalt. Nende põhimõtete konkreetne teostamine praktikas peab muidugi olema täpselt vastav kohalikele olukorrale.

Niihästi sõjariistus ülestõusu ettevalmistamine kui ka ta läbiviimine moodustavad ühise terviku. Neid kahte ei saa ega tohi üksteisest lahutada. Sõjariistus ülestõus, revolutsioon kroonib partei kogu poliitikat, kogu proletariaadi poliitilist, majanduslikku ja ideoloogilist võitlust

ülestõusu eel, on selle võitluse tulemus. Sõjariistus ülestõus kroonib kogu töörahva võitlust kapitalismi ning igasuguse kurnamise vastu.

Vaadates 1. dets. sõjariistus ülestõusu ettevalmistamist ja ta läbiviimist, näeme meie, et EKP ei suutnud lõpuni teostada sõjariistus ülestõusu kui kunsti, nagu seda nõuab Marxi-Lenini õpetus. Ja see põhjustas kaotuse.

Valel seisukohal asuvad need, kes arvavad, et objektiivne olukord ülestõusuks üldse soodne polnud. Valel seisukohal asuvad ka need, kes kaotuse põhjust näevad ainult sõjatehnilistes puudustes. Muidugi ei tohi ka sõjatehnilisi küsimusi alla hinnata, kuid need üksi ei oleks veel põhjustanud ülestõusu kaotust. Selles olukorras, mis oli, omandasid ka sõjatehnilised vead ja puudused suurema erikaalu, kui nad seda teistsuguses olukorras oleksid omandanud.

Ainult kodanluse agendid (teadlikud või mitteteadlikud — see ei muuda asja!) ning kodanlus võivad laimata 1. detsembri vapraid võitlejaid, mustata nende kangelaslikku võitlust. Ainult kodanluse käsikud võivad rääkida, et poleks üldse vaja olnud sõjariistu pihku haarata.

1. dets. sõjariistus ülestõus on hüljaks leheküljeks eesti tööliisklassi võitluse ajaloos, kogu rahvusvahelise proletariaadi revolutsiooniliku liikumise ajaloos. Ta tähtsus ei vähenda ka need vead ja puudused, mis olid ülestõusu ettevalmistamises ning läbiviimises. 1. dets. sõjariistus ülestõusu kogemustest õpib eesti ning kogu rahvusvaheline proletariaat. Eriti hädatarvilik on see 1. dets. ülestõusu kogemuste uurimine praegu — revolutsioonide teise vooru üleminekul. Kahjuks pole EKP seni veel välja annud põhjalikumaid uurimistööd 1. dets. ülestõusu üle. Seda on vaja teha ning teha kiiresti.

Uutes relvastatud võitlustes oma kodanluse vastu, mis eesti tööliisklassil ees seisavad, peab see tööliisklass ja kõigepealt ta partei — Eestimaa Kommunistlik Partei — arvestama eriti kõik 1. dets. sõjariistus ülestõusu kogemused, samuti ka kogu rahvusvahelise proletariaadi võitluse kogemused. Teeb ta seda, siis on proletarse revolutsiooni võit Eestis kindlustatud, siis paneb proletariaadi järgmine sõjariistus ülestõus Eestis maksma tööliste ja talurahva valitsuse, nõukogude võimu.

Joh. Reesen

Esimese detsembri õppetunnid ja talurahvas

Esimese detsembri sõjariistus ülestõusul on suur ajalooline tähtsus Eesti tööliikumises. Selle ülestõusu kogemused, tema ettevalmistamine ja läbiviimine on suureks õppetunniks kogu Eesti töörahvale, sest ta näitab teed kurnatute ja rõhutute hulkade vabastamiseks kodanluse ikkest. Eriti suure tähtsusega on aga esimese detsembri õppetunnid neile noorematele töörahva hulkadele nii linnas kui ka maal, kes pole läbi teinud revolutsiooni kooli, kes viimase paari aastakümne kestel on tulnud tööliikumisse ja kelle klassiteadvusest oleneb seega õige suurel määral klassivõitluse edu tänapäeva Eestis. Need hulgad asuvad aga suuremalt osalt maal, sest tööstuseproletariaadi arv pole härrariigi ajal kasvanud, vaid kahanenud. Kuid ka tööstusse on valgunud tuhandeid uusi töölisi töölisnoorte ja maatõõrahva ridadest, kelle klassiteadvus madal ja kellel tarvilikud võitlusekogemused puuduvad. Kõik see seab proletariaadi kommunistliku partei ette nende hulkade kommunistliku kasvatamise ülesande, ilma milleta võimata on edukas klassivõitluse arendamine nii linnas kui maal.

Esimese detsembri ülestõusu 10. aastapäeva puhul ei ole seega sugugi üleaarne meelde tuletada neid ülesandeid, mis vanadele proletaarlastele, kes läbi teinud 1905. a. ja 1917. a. revolutsioonid, kommunismi aabitsatõeks on. Meie puudutame siin peaausjalikult klassivõitluse arendamise ülesandeid maal, sest Eesti on maa, kus talurahva kehvadel kihtidel eriti suur erikaal on, ja kus sellepärast proletaarne revolutsioon ilma nende maatõõrahva kurnatud kihtide toetuseta võimata on.

Marx, Engels, Lenin ja Stalin õpetavad, et proletariaadi otsekoheseks ülesandeks proletaarse revolutsiooni ettevalmistamisel on töötava talurahva hulkade tõmbamine oma mõju ja juhtimise alla. Kui proletariaat seda ei tee, ei suuda ta oma suurt ajaloolist ülesannet — kõigi kurnatute ja rõhutute hulkade vabastamist — täita, sest „revolutsioon algab sellest, et rahva suur enamik ühineb mahajäetud valitsuse vastu ja kukutab tema“ (Marx).

Kuid sotsiaalfaschistid ja nendega koos rahvusdemokraatlikud kallaklased asuvad

hoopis teistsugusel seisukohal. Nad vaatavad töötava talurahva, seal hulgas nimelt poolproletaarlaste ja väiketalurahva peale, kui lausa tagurlikkude hulkade peale, kel mingit tähtsust pole proletariaadi revolutsioonilikus võitluses. Sellega eitavad nad talurahva tähtsust, kui proletariaadi liitlase tähtsust, proletaarses revolutsioonis. Sotsid kirjutasid veel tänavu suvel „Rahva Sõnas“ terve rea artikleid, milles nad väga ägedalt kommunistide vastu välja astusid ja muu seas ka seletasid, et proletaarne revolutsioon Eestis sellepärast võimalik pole, et Eestis suurtööstuse proletariaati vähe on, ja seegi, mis olemas on, killustatud ja laiali pillatud jõuetute salkadena üksikutes ettevõtetes tegutseb. Esimese detsembri kaotuse puhul 1925. a. algul püüdsid ka mõned rahvusdemokraatliku kallaku sabas sõrkivad kommunistid NSV Liidus sedasama tõendada, kinnitades, et talurahvas on tagurlik mass, kes ainult oma eraomaniku-huvisid taga ajab, ja et see mass proletariaadile vaenulik on. Nad deklareerisid, et „sisemiste jõududega pole Eestis revolutsioon läbiviidav, sest et Eestis proletariaati vähe on“.

Sotsiaalfaschistid ja rahvusdemokraatlikud kallaklased unustavad ära selle lihtsa tõsiasja, millest Engels juba „Kommunistliku partei manifesti“ saksakeelse väljaande eessõnas kirjutas, nimelt et proletariaat ei saa ennast kui klassi vabastada, kui ta ei vabasta kurnamise ja rõhumise ikkest ka teisi kihte.

„Võitlus on nüüd selle astmeni jõudnud, mil kurnatud ja rõhutud klass (proletariaat) ei saa ennast vabastada teda kurnava ja rõhuva klassi (kodanluse) ikkest, kui ta samal ajal ka kogu ühiskonda lõpulikult ei vabasta kurnamisest, rõhumisest ja klassivõitlusest — see peamine mõte on ainuüksi ja eriti Marxi oma“¹.

Lenin kirjutab, Marxi ideesid edasi arendades, et põllumajanduslik proletariaat, poolproletaarlased ja väikemaapidajad „kokkuvõetult moodustavad kõikidel maal maal maaelanikkude enamuse. Sellepärast on proletaarse pöörde kordaminek mitte

¹ K. Marx ja F. Engels, „Kommunistliku partei manifest“.

ainult linnades, vaid ka maal täielikult kindlustatud¹.

Kuid proletaarse revolutsiooni kindlustamiseks peab proletariaat selle pöörde ettevalmistamise ja teostamise käigus need kesk- ja talurahva kihid oma poole võitma ja kesk- ja talurahva erapooletuks tegema, et edukalt võitlust pidada maa ja linna kodanluse vastu.

Selle küsimuse seadis Engels täies ulatuses üles juba oma kirjatöös „Talurahva küsimus Prantsusmaal ja Saksamaal“, kui ta kirjutab, et „poliitilise võimu võtmine sotsialistliku partei poolt on saanud lähema tuleviku asjaks. Kuid selleks, et seda kätte võita, peab partei algul linnast maale minema, peab maal jõuks muutuma“. Sedasama kriipsutab õige energiliselt alla ka Marx kirjatöös „Louis Bonaparte 18 brumaire“, kus ta kirjutab, et „Napoleoni restauratsioonis pettunud prantsuse talupoeg kaotab usu oma maatüki sisse, puruneb ka talurahva maaomandusele rajatud kogu riiklik ehitus, ja proletaarne revolutsioon saab koori, ilma milleta tema soolo kõikidel talurahva-maadel luigelauluks muutub“.

See on võimalik sellepärast, et kodanlus talurahva töötavaid hulkasid kurnab maarendi, hüpoteekide, kõrgete maksude jne kaudu. Sellepärast pole nende hulkade huvid enam kodanluse huvidega kokkukõlas, vaid vastuolus, ja talurahvas, kellest kodanlus välja imenud kõik mahlad, leiab enesele loomuliku liitlase ja juhi linnaproletariaadis, kes kutsutud on kodanlist korda kukutama. See töötava talurahva kurnatud kihtide vastuolu viib lõpuks niikaugemale, et talurahva kehvad kihid tulevad oma klassihuvide õigele äratundmisele, ühinevad proletaariga ja kuuluvad koos temaga sõda kodanlusele. Neid seisukohti esile tuues kriipsutab Engels eriti alla, et talurahval on veel see hea külg, et ta oma loomuliku liitlase — tööliste — kaasabil võib ise ennast aidata, kui ta ainult aru saada tahab, kuidas seda teha, ja näitab siinjuures prantsuse seltsimeestele, et „väiketalurahva tahtmise vastu pole Prantsusmaal ükski kindel pööre võimalik“.

Kuid ei või unustada, et proletariaat, kui praeguse aja ühiskonna ainukene lõpuni revolutsioonilik klass, ei saa oma ajaloolist ülesannet muidu täita, kui ta talurahvast ümber ei kasvata, sest talurahvas tuleb proletaariga kaasa kui väikekodanline klass, kel-

lel on oma arusaamised ja soovid. Engels kinnitab, et proletariaat ei saaks oma juhtivat ajaloolist ülesannet täita, kui ta neile arusaamistele ja soovidele järeleandmisi ei tee. Sellest järgneb, et proletariaat peab, talurahva kurnatud hulkasid oma poole tõmmates, neid valgustama ja organiseerima võitluseks kodanluse vastu, neid kaitsma kodanluse jõhkra kurnamise eest, rahuldama nende nõudmisi sel määral, kui võrd need ei käi revolutsiooni üldiste huvide vastu. See aga ei tähenda, et proletariaat peab väevõimuga talurahvale oma põhihuvisid peale suruma, jättes talurahva erilised huvid maa, maksude jne küsimustes tähele panemata. Proletariaat, kui juhtiv klass proletaarse revolutsiooni teostamises, peab iga maa konkreetsete oludega arvestama ja oma tegevuse programmi talurahva hulgas niiviisi koostama, et see talurahva kurnatud hulkasid temast eemale ei tõukaks ja võimalikult ka kesk- ja talupoegade poolehoidu revolutsioonile kindlustaks. Ainult sel juhtumil, kui proletariaat neid talurahva hulkade põhihuvisid õieti oskab proletariaadi üldiste eesmärkidega kokkukõlasse viia, läheb proletariaadil korda talurahvast kodanluse reservist proletaarse revolutsiooni tagavara-väeks muuta.

Rahvusdemokraatlikule kallakule libisejad süüdistasid EKP-d peale esimese detsembri kaotus, et see talurahva tähtsust proletaarses revolutsioonis eitavat ja töö- lisklassi ainukeseks revolutsioonilikuks jõuks tunnistas. Talupoegade kaasatõmbamise asemel soovivat EKP kuulipriisi.

See süüdistus on algusest lõpuni kõige jõhkram laim EKP vastu. Nagu eespool nägime, asub rahvusdemokraatlik kallaklus ise sellel seisukohal, sest just nemad kinnitasid ja kinnitavad, et Eestis proletaarne revolutsioon nimelt sellepärast võimata on, et siin proletariaati vähe on. Just sellest nende seisukohast järgneb, et nemad talurahva tähtsust proletaarses revolutsioonis eitavad ja proletariaati ainukeseks revolutsioonilikuks jõuks tunnistasid. EKP pole kunagi seesugust sotsiaalfaschistlikku seisukohta propageerinud ei teoorias, ega praktikas.

Selle parteivastase laimu lükkab kõige otsustavamalt ümber kogu eesti töölisliikumise ajalugu, eestkätt ajajärk enne I. dets. ülestõusu, mil EKP, ühise väerinna taktikat eeskujulikult tarvitades, teostas kõige laiemas ulatuses proletariaadi ja kehvade talurahvakihtide ühiseid väljaastumisi kurnajate vastu. Sm. Jaan Anvelt, kes tol

¹ Lenin, venekeelne kirjatööde kogu, XXV köide, lhk. 270.

ajal Eestis põranda all töötas, kirjutas „Kommunistis“ juba 14. jaanuaril 1922. a., et „meie partei peab teed leidma, kuidas väikemaapidajate kihti tööliste klassiga kaasa kiskuda ja kesktalunikke klassivõitluses suurkapitalistidest ära lahutada“, neid erapooletuks teha. Sedasama seisukohta avaldas ka EKP kolmas kongress asunikude kohta, kui ta oma resolutsioonis kirjutas, et „üks EKP tähtsamatest peafülesannetest on riigimaade-rentnikkude (asunikkude) liidus revolutsioonilikumat ollust (kehvemaid kihte) mõjule ja juhtivale kohale aidata, et liitu tõmmata võitlusesse ühises väerinnas töölistklassiga. Selleks on tarvis tutvustada asunikke töörahva ühise väerinna platvormiga, toetada kõiki neid nõudmisi, mis ei lähe tööliste huvide vastu, ja näidata, et väikemaapidaja olukorda võib parandada ainult töörahva võimu juures“. Selles resolutsioonis kinnitab EKP edasi, et „kommunistid ei kavatse väikemaapidamisi vägivaldselt likvideerida“.

EKP kogu praktilik töö tol ajajärgul klassivõitluse arendamise alal annab tõelikult marksistlik-leninistliku talurahvapoliitika eeskuju ja õppetunde ka tänapäeva tööks valse Eesti töörahvale.

Suure tähtsusega on selles mõttes töörahva ühise väerinna teostamine, mis algas juba 1922. a., kus lühikese aja kestel kogu Eestimaa organiseeritud proletariaat — väikeste eranditega — nii linnas kui maal töörahva ühise väerinna platvormi omaks võttis ning selle teostamise eest aktiivselt võitlust algas. Ta ei pidanud aga seda võitlust üksi, vaid viis ta linnast maale, tõmbas töörahva ühisesse väerinda ka maatöörahva laialdasi hulkasid.

Seda tõendab terve rida faktisid, kõigepealt aga riigikogu ja omavalitsuste valimiste tagajärjed 1923. a. Nüüd nägid kõik, ka kanapime kodanlus, et töörahva ühise väerinna liikumine oli nii linnades kui maal hulgaliseks liikumiseks kasvanud. Seda ei taha näha ega tunnistada ainult rahvusdemokraatlikul kallakul libisejad. Need valimised kinnitasid, et „järjekindla klassivõitluse poolehoidjad on kindlas enamusel organiseeritud tööliste hulgas“¹.

Toome mõned andmed, mis seda tõsisasja iseloomustavad. Eestis oli 1923. a. suvel 32 500 suurtööstuse töolist. Töörahva ühise väerinna nimekirja sai aga riigikogu valimistel eesti linnades kokku 22 500 häält, mis 70% suurtööstuse proletariaadi arvust välja teeb. Kas tähendas see aga, et sotside mõju oli lõpulikult purustatud?

Muidugi mitte. Sotside mõju oli murtud organiseeritud tööliste hulgas, kuid neil oli veel teatav mõju töölistklassi vähemklassiteadliku osa hulgas, eestkätt aga teenijate ja teiste väikekodanliste kihtide hulgas, sest sotsid ja isesotsid said samadel valimistel eesti linnades kokku 19 800 häält.

1923. a. lõpuks kasvab veelgi revolutsioonilikkude tööliste mõju eesti linnades, sotside mõju aga langeb. Suuremates linnades — Tallinnas, Tartus, Narvas, Pärnus, Viljandis (teiste linnade kohta andmed puuduvad) — sai töörahva ühise väerinna nimekirja Innavolikogude valimistel kokku 29 908 häält, mis riigikogu valimistega võrreldes enam kui kolmandiku võrd hääle juurdekasvu andis. Sotsidele ja isesotsidele antud hääle arv samades linnades aga langes 7437 peale, seega enam kui poole (63%) võrd. Siit järgneb, et töörahva ühine väerind kogus nüüd 90% suurtööstuse proletariaadist oma ümber.

Sotside mõju polnud purustatud mitte ainult organiseeritud töölistkonnas, vaid nende mõju langes kogu töölistklassis tervelt. Sotsid muutusid mahajäänud, vähemklassiteadlikkude tööliste ja väikekodanliste linnaelanikkude esindajateks. Töölistklassi rõhuv enamus oli nüüd tema juhtivusele selja pööranud ja sammus kindlasti töörahva ühise väerinna lipu all kompartei järel. Suuremates linnades võitis töörahva ühine väerind osalt isegi väikekodanliste kehvemate kihtide poolehoidu, mida terve rea linnavolikogude valimiste kokkuvõtet kinnitavad, sest ühisele väerinnale antud hääle arv ületab üksikutes linnades suurtööstuse-proletariaadi arvu. Nii, näiteks, anti Tallinnas ühisele väerinnale 16 736 häält ehk 36% kogu antud hääle arvust, Narvas — 3025 häält ehk 30%, Tartus — 5393 häält ehk 27,3%, Pärnus — 2565 häält ehk 35,1%, Viljandis — 1249 häält ehk 22,7%. Väikekodanlikes Tartus, Pärnus ja Viljandis pole härrasriigi ajal kunagi niisuuurel arvul tööstuseproletariaadi olnud.

Hallparunite häälekandja „Kaja“ kirjutas valimiste puhul, et „igal pool on kommunistid võimule tunginud, pealinnas läheb neid tervelt 36 tükki linnavolikogusse... Samasugust pilti pakub ka maakonnalinnade volikogude uus koosseis“ („Kaja“, 12. det. 1923. a., nr. 333).

Kuid hoopis teistsugust pilti näeme maal. Siin võitis hallparun veel keskmikkude arvel kaunis rohkesti hääli juurde. Töörahva ühisele väerinnale ja sotsidele antud hääle vahetõrja riigikogu ja maakonna volikogu valimistel iseloomustab järgmine tabel:

¹ „Töörahva Hääl“.

	Protsent üldse antud häältest			
	Tööraha ühine väerind		Sotsid ja isesotsid	
	Maakonnavolik. valimistel	Riigikogu valimistel	Maakonnavolik. valimistel	Riigikogu valimistel
Pärnumaal	22,8	23,2	13,0	9,4
Tartumaal	16,3	10,8	18,1	21,8
Harjumaal	13,5	13,4	3,9	6,6
Valgamaal	12,1	10,0	40,0	24,9
Viljandimaal	11,4	8,0	18,7	29,6
Järvamaal	7,0	6,4	11,7	20,1
Saaremaal	6,6	5,0	28,1	39,5
Läänemaal	5,1	6,2	8,6	10,4

Neist andmetest selgub, et ainult Pärnu- ja Harjumaal tööraha ühise väerinna nimekirja riigikogu valimistel rohkem hääli kogus kui sotsid ja isesotsid kokku, sest siin tuli igast sajast häälest, mis nn. „sotsialistlikkudele“ nimekirjadele anti, Pärnumaal 71 häält tööraha ühise väerinna peale, Harjumaal — 67, Läänemaal — 38, Tartumaal — 33, Võrumaal — 29, Järvamaal — 25, Viljandimaal 21 ja Saaremaal — 11 häält.

Millest see kõneleb? See kõneleb sellest, et maal suurem osa põllutöölisi ja kehtalupoegi veel sotside ja isesotside järele läksid, et kesktalupoeg omas suures enamuses hallparuni juhtimise all hääletas ja temaga kaasa läks.

Maanõukogude valimistel antud häälte vahetõrge kinnitab, et maist jõuluni klassijõudude vahetõrge üldiselt maal kuigi suurel määral ei muutunud, väljaarvatud Tartumaa, Valgamaa ja Viljandimaa, kus tööraha ühisele väerinnale antud häälte arv tuntavalt kasvas, eriti Tartumaal. Ka sotsid võitsid osa maakondades hääli juurde (Pärnu-, ja Valgamaal) kuna suuremas osas maakondades nad kaotasid (Tartu-, Harju-, Viljandi-, Saare- ja Läänemaal). Üldiselt jäid aga endised vahetõrred maksma, mis selles seisid, et põllutöölise osalt ja kehtvik veel õige suurel määral sotside mõju all seisis, tema lubadustele lootis. Kõik see kõneleb sellest, et kehtvataluraha väikekodanlike illusioonid (pettepildid) polnud veel lõpulikult purustatud; kehtvik lootis veel mõisate jagamisele oma maalappi saada, millistes lootustes sotside agitatsioon eluaseme ja juurdelõigete andmise asjus neid kodanlike maareformi partei külge köitis. Meie partei tegi aga maareformi teostamise ajal terve rea vigu, nõudes mõisate jagamise seismapanemist ja mõisate ning suurtalude võtmist tööliste kontrolli alla. Suur osa põllutöölisi ja küla kehtvikuid ei saanud veel meie partei seisukohtadest

aru, ja sotsidel ning kodanlusel läks korda neid vägivaldse kommuunasse ajamisega hirmutada. Kodanlus kollitas neid ka sellega, et kommunistid võtavad talurahvalt maa ära, teevad kõik kroonu moonakateks. Kuid sellest hoolimata sai tööraha ühise väerinna nimekirja paljudeski valdades õige rohkelt hääli. Tööraha ühisele väerinnale antud häälte arv oli eriti suur nimelt seal, kus maotööravas hästi organiseeritud oli ja maotöölise ühisused ning tööraha partei osakonnad aktiivselt klassivõitlusest osa võtsid. Nii, näiteks, said tööraha ühise väerinna nimekirjad rohkelt hääli Sindis — 56,2%, Vana-Karistes — 52,6%, Uue-Karistes — 46,6%, Otepääl — 43,7%, Voltvetis — 43,7%, Puiatus — 40%, Vana-Antslas — 36%, Luunjas — 37%, Kundas — 35,2%, Abjas — 34,7%, Põlgastes 33,3%. Taalis — 35%, Selis — 33,3%, Kuimetsas — 33,3%, Audrus — 31,5% jne, jne. „Kaja“, tuues need andmed 1925. a. (vaata nr. 100 — 18. aprillist), märgib ära, et kommunistid 47 vallas ja 9 alevis õige rohkelt hääli on saanud. Meil puuduvad üksikasjalikud andmed tööraha ühisele väerinnale antud häälte arvu kohta teistes valdades, kuid needki andmed kinnitavad, et terves reas valdades revolutsiooniliku klassivõitluse alusel seisvate maotöölise erikaal võrdlemise kõrge on. Kõik see kõneleb sellest, et EKP mitte üksnes linnaproletariaadi suurtoetusliku enamuse, vaid ka maotööraha hulkade aktiivse enamuse enne 1. dets. ülestõusu suutis oma poole võita.

Kuidas ta seda teostas? Teostas ta seda sel teel, et partei läks linnast maale, valgustas ja organiseeris seal maotööraha, eestkätt põllutöölise ja kehtvataluraha hulkasid. Tööraha ühise väerinna riigikogurühma liikmed olid kõik maakondade külge kinnitatud ja tegid alaliselt tööd oma maakonnas. Kuid pole õige, kui meie

ütlesime, et see oli vaid nende töö tagajärg. Nad tegid muidugi ka oma jagu tööd, kuid üks inimene ei suuda kunagi tuhandeid ja tuhandeid laialipillatud sulaseid ja kehvikuid ära organiseerida, kui selleks koha peal vastavat aktiivi ei ole. Tööraha ühise väerinna tugevus ja EKP edu tol ajajärgul olenes kõigepealt just sellest, et tal oli kohtadel kaunis kogukene aktiivseid klassiteadlikke tegelasi, kes kogu agitatsiooni ja propaganda ning organiseerimise töö raskused oma õlgadel kandsid. See oli see elav liikumapanev jõud, mis tööraha ühise väerinna ümber kurnatute hulka sid maal koondas ja parteile maal jõudusid kasvatas. Neil olid tihtilugu abiks ka linnatöölised, kes maal kõnelemas käisid, väljasõitused korraldasid ning õpetust andsid, kuidas tööd ühel ehk teisel alal teha, mõnel pool ka naabervaldade aktivistid.

Kuid eriti suure töö tegi ära meie tolleaegne avalik ajakirjandus, samuti kui põrandaalune „Kommunist“. Viimases ilmus just seoses esimese detsembri sõjariistus ülestõusu ettevalmistamisega terve rida artikleid, mis partei seisukohti talurahva küsimuses käsitasid ja seega kodanluse ja sotside laimu ja hirmu aitasid laiali ajada, et kommunistid talurahvalt maa ära võtavad. Neist on tähtsamateks „Proletaarne revolutsioon ja talurahvas“ ja sm Jaan Anvelt „Avalik kiri“ töölistele, teenijatele, talurahvale ja kõigile töötavatele kihtidele, sõduritele ja madrustele.

Esimene artikkel on sellepoolest tähtis, et ta kõik kahtlustused, mida kodanlus EKP maaprogrammi kohta lendu lasknud, tagasi tõrjub ja talurahvale kindla vastuse annab küsimuse peale, mis saab talukohtadega. Edasi selgitab artikkel talurahva osa proletaarses revolutsioonis. Artiklis kirjutatakse, et partei peab väsimata jätkama selgitustööd talurahva hulgas. Seda on tarvis teha isäranis ajajärgul, mis eel käib otsustavale lahingule rõhu ja rõhuja vahel. Revolutsioonis on otsustav sõna linnadel. Kuid vähemalt suurem osa töötavast talurahvast peab poliitiliselt tööliste ja talurahva valitsust vastuvõetavaks pidama, nii et ta mitte ülestõusnud töörahvale sõjariistus vastu ei lähe. Muidu tuleb revolutsioonil rasked, liiga rasked sünnitamisvalud läbi elada, ja kui ta niisugusel korral võidabki, siis verise kodusõja järele. Partei kohus on töötavat talurahvast töölisteklassi asjale võita, teda lahti kiskuda linnakodanluse ja mõisasüdamete omanikkude eestkostmise ja juhtimise alt.

Peaküsimus on aga see, mis saab talukohtadest? Meil tuleb laiaades talurahvahulkades selgitustööd jätkata, et klassiteadlik töörahvas, eesotsas kommunistliku parteiga, ei mõtlegi talurahvast vägivaldselt „kommunadesse“ ajada või koguni temalt kohti ära võtta. Tuleb teed leida, kuidas igale väikemaapidajale ütelda, et revolutsioonilik võim mõisasüdamed ja jagamata mõisad natsionaliseerib ning töörahvale kasutada annab. Talude ärayõtmisest seniselt omanikkudelt võib kõne olla niivõrd, kui võrd üks ehk teine talunik sõjariistus võitleb tööraha vastu, sest on enam kui arusaadav, et töörahvahulkade viha nende vastu pöördub, kes kurnamise vabarigi kaitseks püssid kätte haaravad. Tark meel ja mõistus ütleb töölisteklassile, et neid talunikke puutuda ei tohi, kes valgekaardist osa ei võta. Iga talunik, olgu tal koht ostetud või renditud, peab teadma, et tööliste ja talurahva valitsus ei looda mitte selleks, et talurahvalt maad ära võtta, või tema olukorda raskemaks teha, vaid selleks, et väikemaapidajale maad juurde anda ning talurahva maksukoormat kergendada. — Teises artiklis on üldjoontes sama küsimusi käsitatud. Lisaks eelpooltoodule kinnitatakse seal, et asunikud ja riigimaade rentnikud tulevad vabastada rendimaksust ja maaostmisest. Niisama tulevad ära kaotada kõiksugused muud maksud töötavalt rahvalt maaharimise õiguse eest.

Nende artiklite tagajärg oli see, et partei aktiiv, eestkätt maal, samuti ka suur osa klassiteadlikke töölisti ja kehvikuid, partei maaprogrammiga tutvunedes, uusi maatööraha hulka sid kommunistliku partei juhtimise alla koondasid. Kogu partei töö maal näitas aga maatöörahvale, et just EKP ainukene kurnatute huvide kaitsja on. Kõige selle tõttu kasvas poolehoid kommunistidele, kuna sotside mõju peaaegu kõikjal langes. Kogu tole ajajärgu töö on väärt, et ka praegusel silmapilgul, uute otsustavate lahingute eel, kohalikud parteiorganisatsioonid teda üksikasjalikumalt tundma õpiksid.

Toimetuse järelemärkus

Autor on annud kokkuvõtliku ülevaate ühise väerinna taktika rea vastuvaidlemata saavutuste kohta maal, talurahva hulgas, käsitataval ajajärgul. Püüdulikult käsitatud on aga töö meetodid, millega kohtadel need tagajärjed vahenditult saavutati ja kuidas eriti tööliste ning kehvi-

kute ja keskmikkude huvide ühtlus teostatati. See on ala, mille üksikasjalik analüüs tänapäeva võitlustes eriti vajalik oleks, mis aga suurel määral puudub. Ainult mõõdamines puudutab autor EKP vigu

ja nõrkusi töös talurahva hulgas, mille üksikasjalikul valgustusel samuti kõige suurem tähtsus on tänase päeva töö kohta. Lähemalt seda küsimust käsitab sm. Karotamme artikkel käesolevas nr-is (vt. eelp.).

H. P.

Millest „avalik hääl“ Eestis kõneleb...

Eestis on nüüd „uue vaimu“ õitseage, milline „vaim“ — mõõdamines öeldud — muud midagi ei ole, kui diktaator Pätsi mudaste taldade lakkumine, hurraatamine fashismile. Eriti ja iseäranis püüdis „avalik hääl“ — ajakirjandus — sel ajal rekorde lüüa ajakirjanikkude liidu 15. aastapäeva puhul, mida käesoleva novembri algul pühitseti. Juba oktoobri lõpupäevadel tegi sellega sissejuhatause ajakirjanduse liidu esimees J. Taklaja, üks „Päevalehe“ toimetajaid — samane, kes mõõdunud aastal Hitleri külalisena Saksamaal ringsõite tegi ja selle järel rõkkavalt hitlerismile reklaami tegi —, fashismi... „uue vaimu“ kandjaks ülistades:

„Igas riigis, kus ühel või teisel põhjusel on riigivõim rippumatult tsentraliseeritud ja valitsuste ega tehtud sõltumatuks kord valitud rahvaesinduse enamustahtest, osutub uue vaimu otseseks kandjaks valitsev võim ühes administratsiooniga ja teatava osa rahvaga...“ Et rahva suur enamus seesuguste vägivaldavalitsuste „uue vaimu“ vastu võib olla ning harilikult ongi, see härra Taklaja täolis fashismi tallalakkujaid ei sega, sest „ühegi valitsemisüsteemiga ei saa lõpulikult kaotada opositsiooni viimse eoni. Vastuolena on juba kord inimese iseloomu põhiomadusi, ja sellega tuleb leppida kui paratamatusega.“

Veider aga, miks seesugusel Taklajate taolistel fashismi ülistajatel seda „inimese iseloomu põhiomadust“ põrmugi ei ole, või, õigemini, miks neil kodanluse tindiorjadel seda „põhiomadust“ just fashistliku diktatuuri vastu ei ole! Need kulid tunnevad ainult „valitsuse töö üksikasjade kaasaitavat arvustust“... kui see nimelt fashistlik valitsus on. Mis tegelikult fashistliku diktatuuri täielik heakskiitmine on. Ja seda kriipsutabki samane ajakirjanikkude liidu esimees juubeli puhul teravalt alla, oma truualamlust fashistlikule saapakannale iseäranis kõrvatorkavalt esile tuues:

„Praegune murrang on toonud kahtlemata tervendust meie avalikkusse ellu. Ka see osa ajakirjandust, kel polnud midagi püha, .. on pidanud hak-

kama lignema neile põhimõttele, mis nõuab olukordade õiglast hindamist ja tagamõtteta suhtumist kaaskodanikkudesse...“

Teiste sõnadega: tarvitses Pätsil ainult fashistlik diktatuur maksma panna, kui isegi ajakirjanduse sulid mõistlikeks ja ausaiks kodanikeks muutusid! Nii et aina laula hoosianna seesugusele valitsusele.

Paha on kogu selle hoosiannatamise juures ainult see, et need kiidulauljad, nagu ka need, kellele kiidulaule lauldakse, puha — pimedas kobavad, ehk nagu seda „peenemas keeles“ öeldakse: alles „tõtt otsivad“.

„Tänapäeva hüüdsõnaks — jätkab Taklaja oma sabalakkumise tiraadi — on: ühises vaimus tööotsemisele! Ka ajakirjanikkude lipukirjaks on: ühises vaimus tööotsemisele!“ „Ent ühine vaim on pidev ja ühendav ainult siis, kui selleni on jõutud sisetamise veendumuse ja tõekspidamise alusel.“

Nii, nii. Kuid kuidas võib „sisemisele veendumusele ja tõekspidamisele jõuda“, kui alles tõtt — otsitakse?! Fashistliku tindikuli suured sõnad ei satu siin otsotsaga kokku; vahe jääb irvakile, ja sellest irevusest vahib välja mitte „veendumus“ ja „tõekspidamine“, vaid fashistliku saapa ees lõmitamine, et aga oma kodanlist hingekest sees hoida.

Et ilma seesuguse tõeta veendumust ei saa olla ja üldse mingit uut vaimu ega uut kultuuri ei saa luua, nagu seda nüüd fashismi alasti vägivalda, taguriluse ja terrori varjamiseks jutlustatakse — uut „oma kultuuri“ nimelt, eestkätt nimede eestistamise jne näol! —, seda ütleb neile tindiorjadele „Postimehes“ nende oma kaasvõitleja J. Tõnissongi, kes nüüd, kus diktatuuri mitte tema ei teosta, vaid Päts, selle diktatuuri arvustamiseks tihti mõne tabava sõna leiab.

„Kuid kultuuri... tõus ja süvendus ei ole mõeldav muidu, kui inimeste meeli ja mõtteid oleks haaranud midagi, mis vaimustab meid eievusele, tahetele, inimlikule huvile, osavõtule kõige vastu, mis hea, ilus, aus, kõrge, suur. Puudub see, siis tehke niipalju kui tahate, — kultuuri teie ei tee.“

Kas suudavad aga kodanlised tindiorjad eesti ajakirjanikkude liidust, kes Pätsi fashistliku diktatuuri propagandaministri H. Kukke õõnsaid, sisutihje sõnakõlkaid „uuest kultuurist“, „rahvuslikust kultuurist“ jms pahmavad, kas suudavad need seda „midagi“ anda, mis hulkasid vaimustaks kõigele, mis ilus, hea, suur jne?! Seda kõmuliste sõnade kõlkapahna on ju juba poolteist aastakümnet talletad, kuid hulkade hinge on see tühjemaks kurnanud kui iganes. Ja Taklajate taoliste fashismipappide vannutused, et tirannid ja nende valitsused „uue vaimu kandjad“ olevat, ei suuda hulkasid uskuma panna, et fashistlik diktatuur inimesi millegiga vaimustada võiks, mis suur, ilus, hea, kõrge jne. Ei suuda seda ka sotsjuudaste manimised tööliste kallal, nagu seda kodanliste silmajõllitajate kõrval teeb ka sotsfashistide „Rahva Sõna“:

„Ka meie töölislükumine, kui ta tahab paigaltammumise asemel jõuda edasi, siis ta peab võtma oma esmajärguliseks ülesandeks süstemaatilise haridusetöö tegemise. See sündigu kahes suunas. Esiteks tuleb õhutada ja otse panna tööliiskond lugema väärtuslikku kirjandust, vähemalt organisatsioonide liikmeskond peab kuuluma eesti lugeva publiku hulka. Teiseks tuleb jätkata kursuste korraldamist senisest intensiivsemalt... Meil tuleb kord saada üle vaimilisest inertisist, mis on suuremaks tõkkeks meie organisatsioonilise elu arenemise teel.“

See sotsfashistide juhtide nutulaul on mitmeti huvitav ja iseloomustav. Kõigepealt selle poolest, et ta töölisorganisatsioonide paigaltammumist ja inertisust, kui tõsiasja, tunnustab. See on siis sotside partei juhtimise vilil! Paigale seisma, vaimliselt känguma, tegelikult magama on siis sotsfashistid pikkade aastate kestel töölisorganisatsioonide õpetanud, halvatuseni on nad töölised ametiühingutes viinud! „Rahva Sõna“ kinnitab siin must valgel seda, mis „Klassivõitlus“ fashistide pealetungimisel ütles: Kui fashism Eestis võidule pääseb, siis on selle eest vastutav sotsfashistide partei, kes töölistehulgad fashismi vastu võitlemise väerinvalt eemale kisub! Nüüd kinnitab seda sotsjuudaste oma leht. — Teiseks, sotsfashistid sõrgivad sõnakuulelikult fashistliku valitsuse propagandaministri kannul: on vaja „uut kultuuri“ luua, fashistlikku kultuuri muidugi — ütlevad diktaatorid; ja sotsfashistid kilkavad järgi: töölised, lugege ometi! Mida? Seda jätavad sotsfashistid targu ütlemata. Nad teavad, et fashistlik Eesti — fashistlikku lugemismaterjali pakub, et see lugemismaterjal tööliste hinge rahvusluse mürgiga kihvkitab; sellepärast — lugege! hüüab sotsjuu-

daste häälekandja oma fashistlikkude peremeeste alandliku teenrina. Ei ainustki arvustavat sõna loetava kirjanduse kohta, ei ainustki näpunäidet — loe aga! Et sellega töölisi „paigaltammumisest“ ei võõrutata, on arusaadav, kuid seda ju sotsfashistid ei tahagi; mida tuimemad töölistehulgad on, seda kergemini kõlbavad nad fashistlikkude peremeeste... suur-tükisöödaks, seda ennem lasevad nad endid kõitpidi oma timukatel tapalavale tassida. —

Kui „Rahva Sõna“ tööliste tuimuse üle kurdab ja neid fashistliku toiduküna juurde püüab tassida, teeb „Postimees“ sedasama — piirimaadega, kes „oma arenemises... pole sulanud ühte meie omariiklusega, vaid tunduvad mingi võõrkehana“ — nähtavasti hoolimata kõigest sellest marurahvuslikust „masseerimisest“, mida Samuel Sommeri taolised „spetsialistid“ aastate kaupa nende turjal toimetasiid. Nüüd, fashistliku diktatuuri juures, peab asi kord tõsiselt muutuma! Ei tohi ometi lubada, et mõned setud või venelased veel aastakümneid Eesti püha pinda reostavad:

„Praegu on meil käimas energiline rahvuskultuuri propageerimine ja loomulikult on jälle meie pilgud pöördunud piirimaile. Ent kui tahame tõesti kord sulatada need piirimaad ühisesse riiklikku organismi (s. o. nad ümber rahvustada — H. P.), kui tahame kaotada selle — kui mitte kuristiku, siis kraavikese, mis lahutab piirimaad meie ühisest riiklusest, siis ei piisa erakordsete momentide juhulikest aktsioonest. Vajame piirimaade suhtes järjekindlat ja stabiilset poliitikat. On loomulik, et ei saa piirduda ainult kultuuripropagandaga...“

„Postimees“ ässitab fashistlikku valitsust ka majanduslikkude abinõudega piirimaade kallale minema. Kuid seegi abinõu pole enam uus; kümnekond aastaid tagasi tehti katseid venelasi Petserimaalt Matsalu lahe äärde „istutada“. Tagajärjed peaksid, õpetuseks olema. Kuid nii või teisiti — juhtsõna on antud, „konsulid on hoiatatud“ — piirimaad peavad saama „ühisesse riiklikku organismi sulatatud“, venelased peavad saama eestistatud — kuidas fashistlik diktatuur sellega toime saab, see on tema asi! „Postimees“ on juhtsõna ülesseadmiseega oma isamaaliku kohuse täitnud.

*

Missuguseid tagajärgi „rahvuskultuurilik“ kasvatus annab ja Eestis juba on annud, selle kohta leiame vastuse noorsoo meeoludest ja eluvaadetest. Mõõdunud kevadel oli keskkooli lõpetajatele küsimusteleht (ankeet) laiall saadetud, millele 380 õpilast vastasiid. Nendest vastus-

test tegi kokkuvõtte õp. J. Konks hiljutisel kooliõpetajate kongressil (okt., k. a.). Toome sellest aruandest mõned väljavõtted „Vaba Maa“ järgi:

„Ankeedist... selgub kõigepealt, et *koolinoorsool puuduvad sügavamad ideaalid.* („V.M.“ allakriipsutatud.) Aastakümnete jooksul tehtud tähelepanekutest järeneb, et kõige intensiivsem ja ideaalideküllasem on meie koolinoorus olnud 1905. a. ümber... Tänapäeva õpilane ei pühenda erilist tähelepanu ega huvi maailmavaatelistele küsimustele, mis olid, näiteks, 1905. a. esirinnas. Nüüd *valitseb elav huvi tegelikkude eluküsimuste vastu.* („V.M.“ allakriipsutatud.) Mis nende „tegelikkude eluküsimuste“ all mõisetakse? Lihtsalt — karjerismi. „*Egoismi* (enesearmastust, omakasu) *peab igati progressi* eduks. (Minu allakriipsutatud — H. P.). Oma isiku allakriipsutajaid leidub väga palju. Paistavad silma tugevad materialistlikud (s. o. saagiühimise — H. P.) püüded. Küsimusele: kas astuksite ametisse huvi või tulu järgi, vastab väga suur enamus, et tulu järgi. Huvi ei saavat patta panna ja keeta. „Neid, kel huvi pühaduseks, leidub vähe“. See karjerismiõhin ulatab isegi spordi alale, mida hinnatakse „kui abinõu, millega end kergesti võib kooliks teha ja auhindu kokku ajada. *Raamatute lugemise eest ei anna keegi auhinda,* jooksu eest aga küll — vastatakse otsekoheselt. Mitme kooli meesõpilased vastavad, et nende elus praegu esimeseks huviasjaks olevat: sport, tants ja tütarlapsed.“ „Küsimusele, keda nad idealiseerivad tuntud tegelastest, vastavad paljud: Mussolinit, Hitlerit.“

Selles jämedate joontega tõmmatud pil-dikeses, mida annavad eelmised read kodanlise ajalehe kokkuvõttest keskkooli õpetajate pihtimuste järgi, ei ole midagi ootamatut ega uudist Eesti koolinoorsoo, nimelt keskkooli lõpetajate, s. o. oma määratus enamikus *kodanlise* noorsoo iseloomustamiseks: see on pildike praegusaja kapitalistliku ilma kodanlisest noorsoost üldse. On huvitav, et isegi aruandja kooliõpetaja tänapäeva absoluutselt ideedelageda noorsoo vastandiks seab — 1905. a., selle revolutsioonipuhangu aasta meeleoluga noorsoo, kus isegi kodanline noorus Eestis kui mitte kaasa ei võidelnud, siis vähemalt teatud määral kaasa — rök-kaski. Ja vähemalt *arvas*, et tal kõrged ideaalid olid! Sellest ajaloojärgust lahutab meid peatselt 30 aastat, mil eesti kodanlus õige suurt rõhku on pannud oma noorsoo kasvatusel — viimased poolteist aastakümnet koguni ilma igasuguse välise takistuse ja surveta, sellele noorsoole neid *ideaale* ja seda meeleolu sisse pumbates, mis kodanlust ennast valmistavad ja tal *ideaalidena* silmade ees seisavad. Ja siin on nüüd tagajärg: „*nende viljast peate teie neid tundma!*“ Ja see *vili* — kodanluse enda tunnistuse järgi: kõige *ideaalide* vaesem; alasti *omakasu* tagaajaja; *libe* tantsulaksutaja ja naistekütt; noorus,

kes raamatu peale sülitab, ja Mussolinit ning Hitlerit oma eeskujuks peab!!

Tõesti, tõesti, paremast hinnangut ja iseloomustust eesti koolile ja kasvatusel, eesti kodanlisele ühiskonnale oma „*ideaalidega*“ üldse on raske leida. Ja see *ideaalidelage* ühiskond pidavat nüüd, Pätsi faschistliku diktatuuri propagandaministri kõmulise jutluse järgi, mida ajakirjandus nämmutades edasi lõksutab, — koguni mingisuguse uue „*rahvuskultuuri*“ looma!!! *Rahvuskultuur* — ilma *ideaalideta*! *Rahvuskultuur* tantsu ja tüdrukute-tagajamisega!! *Rahvuskultuur* á la Mussolini ja Hitler!!!

On see iliales midagi muud väärt, kui et ta jäljetumaks maa tasa tehtaks, et proletariaat ta kui mädanuse jälkuse ilmast välja pühiks?!

Ligikaudu sama otsuse juurde, sootuks teist teed ja teiselt seisukohalt, kuid samast kooli ja koolinoorsugu iseloomustades, jõuab Tartu ülikooli õppejõud Ants Oras „*Päevalehes*“. See — kirjanduse õpetajana — hindab üliõpilasi kirjanduse tundmise järgi, ja leiab samuti, et raamatule vähem tähelepanu pööratakse, kui mõnele muule huvile:

„Isegi kui filoloogidest üliõpilastega akadeemilistel harjutustel laskuda vestlusse kas või kõige suurematest nimedest kirjanduse alal — olgu see Dante, Shakespeare, Goethe, Homeros, Racine, Hugo, Tolstoi, Dickens või Turgenev —, märkad alatasa oma imestuseks, et teadmised on enam kui ebamäärased — sageli nad on kas täiesti olematud või täiesti pahupidi... Ei ole vaimukalt konstrueerit anekdoot, vaid lihtne tõde, et keegi minu juures katsetöös oma „*lemmikkirjaniku*“ üle, kelleks osutus Shakespeare, seletas, see inglise poeet olevat suur selle poolest, et keegi ei saavat temast aru... See ei ole erandlik teadmatus ja pinnapealsuse demonstratsioon, vaid sellele sarnanevaid leiab kergesti terve rea... Ei ole muide enam juttugi sellest, et raamatukogude soetamist peetakse *uasjaks*...“

Autor toob võrdluseks näiteid vanast tsariaegsest keskkoolist, ilma et seda kuidagi kiita tahaks, või õigemini — tsariaegse kooli noorsoost:

„*Raamatukogudes* olid klassikute saamiseks pikad järjekorrad — „*sabad!*“ Suure hooga loeti Hugo, Dickens, Scotti, Thackeray, Turgenevi, Tolstoi... ja paljude teiste tööde kogusid. Inimesed, kes ei mõelnudki hakata filoloogiks, tundsid põhjalikult Ibseni, ja Hamsuni... Õpilased, kes olid vabatahtlikult tutvunud loeteldud kirjanikega, polnud kellegi maailmaimed, vaid ainult küündisid keskmisest tase-*sest veidi* kõrgemale. Katsutagu midagi sarnast väita nüüdse keskkooli noorsoo kohta.“

Järeldused, mille juurde autor oma tähelepanekute järgi jõuab, on õige masendavad:

„Tulemuseks on noorsugu, kel vaimsete huvide asemel areneb midagi muud, ning üliõpilaskond, kus tugevad intellektuaalsed kalduvused, esineb lubamatult harva.“

Kuhu kaldub siis ülikoolinoorsoo huvi?

„Jääb järelikult mulje, et meie nooremad mittemei hakkavad käima sama teed, nagu kultuurivaenulik saksa „Hitlerjugend“ (Hitleri-noorsugu — H. P.)... Erandeid on liiga vähe selleks, et lohud.“

A. Oras puudutab aga seda seesmise mädanemise küsimust pisut laiemaltki; ta osutab kirjanduse puudusele: ei ole kuigi palju, mida maksaks lugeda!

„Olemegi juba niikaugel, et kirjastused ei julge endiselgi määral välja anda väärtuslikku ja soliidset tõlgit maalimakirjandust. Meie algupäranditegi minek on tugevasti langenud, tunduval määral vist sellepärast, et haritlasringkondadeski noorsugu on võõrdunud kirjandusest. Ning mida vähem välja antakse, seda enam süveneb kasvava põlve vaimne kriis... Ka omakultuur ei saa rahuldavalt areneda, kui kipub üldse kaduma kultuur.“

Nii siis — „kipub üldse kaduma kultuur!“ See on eesti omariikluse ja rahvusliku kasvutase viil — juba selle poolelise aastakümne! Kuid mis maksab üks kultuur, kui on „sport, tants ja tüdrukud“, ja kui on — faschistlik diktatuur — oma mussoliniide ja hitleritega!

Valge-Eesti võitlusrindelt

(Valjavõtteid põrandaalustest lehtedest)

Kuidas „Rahva sõna“ töölisklassilt streigivabaduse röövimist õigustab

Riigikogu koosolekul tähendas majanduseminister, et „... Meie oleme deklareerinud streigivabadust, et sellega anda tööliskonnale kätte relv, mille abil tema oma palgaolude eest võib võidelda. Peab ütleva, et viimaste aastakümnete jooksul on maailmamajanduses märgata niisugust tendentsi, mis ei pea seda abinõu tööli- sele küllaldaseks, ja mis osutuvad riigivõimule kardetavateks.“

Väga otsekohe ja selgesti öeldud, streigid on sellepärast ära keelatud, et viimastel aegadel iga majanduslikkuldel põhjustel puhkenud streik võib väga kergesti ja kiiresti ümber kasvada poliitiliseks streigiks kogu kurnamisekorra vastu.

Niisugune selge ja otsekohene väljaastumine aga ei meeldi „Rahva Sõnale“, sest ta teab, et see võib tööliste seas esile kutsuda soovimata rahulolematuse. Ja „Rahva Sõna“ püüab kohe kinni mätsida streigikeelu tõelikud põhjused, püüab seda keelu õigustada ning nimetab teda koguni *töölisklassi huvide kaitsmiseks*.

9. oktoobril ilmunud „Rahva Sõna“ kirjutab: „... Streik, kui peavõitlusvahend palga ja tööolude korraldamisel, on pärit kapitalistliku vabamajanduse ajajärgust. Tema andis töölisklassile häid tulemusi seni, kuni kees ettevõtjaskonna omavahe- line äge võitlus...“

Vahepeal toimetunud suured muudatused majanduselus... ei võimalda enam tööliskonnale streiki nii edukalt kasutada. Tänu neile muudatustele streikijate arv on vahetpidamata kasvanud, streikide kestvus pikenenud, mis kõik nõuab ametiühingute kassadelt määratuid summe. Streik tavalise võitlusvahendina muutub raskeks ja saavutused hoopis vähemaks.“

Kas vastab tõele, et streik on oma tähtsuse kaotanud? Kas ei anna streik enam tööliskonnale soovitavaid tulemusi?

Kui streik on oma tähtsuse kaotanud, miks siis järjesti laiemad töölisklassi hul- gad streigiliikumisest hakkavad osa võtma ja miks nad järjesti suuremat aktiivsust ja vastupanu üles näitavad, nagu „Rahva Sõna“ seda ise tunnustab? Kas siis töölisklass on tõesti nii tobe, et ta just selle võitlusvahendi järele haarab, mis sotside tõenduse järele oma tähtsuse on kaotanud ja tööliskonnale järjesti väiksemaid tule- musid annab?

See on „Rahva Sõna“ järjekordne vale ja töölisklassi revolutsiooniliku võitluse poriga pildumine.

Järjesti laiemad töölisklassi hulgad streigiliikumisesse ja näitavad ikka suuremat aktiivsust ja vastupanu sellepärast üles, et streigi tähtsus on suurenenud, et streik annab töölisklassile tema majandus- likus ja poliitilises võitluses järjesti suuremaid tulemusi.

Isegi meil, Eestis, kus streigi korralda- mine seotud tõesti suurte raskustega, haa-

ravad töölisklassid ikka tihemini streigi järele ning korraldavad streike nimetamist vääriva eduga. Nii 1933. aastal lõppesid tööliste võiduga 20,4%, osalise võiduga 35,2% ja kaotusega 44,4% streikidest. Seega 55,6% kõikidest streikidest lõppesid tööliste võiduga. Ja ka suurem osa kaotusega lõppenud streike oleks töölistele tulemusi annud, kui mitte sotsiaaldemokraatlikkudel juhtidel ja ametiühingute bürokraatidel korda ei oleks läinud neid streike kodanlusele maha sahkerdada. Ja kas käesoleva aasta suvel Pärnus puhkenud sadamatööliste streik ja kümned suuremad ja väiksemad streigid teistes maakohtades ei näidanud, et streik on võimas relv, mille abil töölisklass on oma olukorra parandamist saavutanud.

Aga miks tulid sotsid sarnase laimu ja valega välja?

Pätsi valitsus, nähes, et töölisklass kommunistliku partei juhtimisel võib võimsa streigiliikumisega otsustava vastulöögi anda kodanluse jõhkrale pealetungimisele ning seda liikumist otsustavaks võitluseks kodanlise kurnamiskorra kukutamise ja proletariaadi diktatuuri maksmapanemise eest arendada, otsustas kõige karmimate abinõudega streigiliikumise vastu välja astuda.

Ja sotside ülesanne seisab siin selles, et häbematu laimu ja valega tasandada pinda streigiliikumise veriseks mahasurumiseks. See fakt näitab veel kord, kui võrd tihedalt on sotsiaaldemokraatlikud juhid kokku kasvanud Pätsi fashistliku diktatuuriga.

Teine küsimus seisab selles, missuguste uute võitlusvahendite abil tahavad sotsid edaspidi tööliskonna huvisid kaitsta.

Sama „Rahva Sõna“ kirjutab: „Ka meil oleks väga mõeldav ja soovitav riiklik vahetalitus palgatingimuste määramisel“. Ja selle riikliku vahetalituse all mõeldakse riigivõimu *sunduslikku vahetalitust* töötülides.

Nii siis sotsid soovivad töölistel loobuda streikidest ning anda oma huvide kaitsmine riigivõimu, kui vahemehe, kätte, kes siis nende arvates õiglaselt asja peab otsustama.

Kas on tarvis töölistele tõendama hakata, et seesinane riik, mis on kodanlise klassi vägivalla aparaat töölisklassi kurnamiseks ja rõhumiseks, tööliste huvid hoolimatult jalge alla tallab ja kõik, mis iganes suudab, selleks saab tegema, et kodanluse huvisid kaitsta. Eks ole riigivõim — ko-

danlised valitsused — surunud ennenägemata madalale linna- ja maatööliliste palgad, sotsiaalkindlustuse seadused pea täielikult likvideerinud, töötatöolistelt viimasedki toetused röövinud, kehvikutele ja keskmikkudele kohutavad maksud peale pannud ning sadade kehv- ja kesktalu-poegade kohad ja viimased varanatukesed sundoksjonitel maha lasknud müüa jne. Alles hiljuti alandas Pätsi valitsus avalikkude ja hädaabitööliliste palkasid kr. 1,5-st kuni kr. 1,2 ja 1-ni.

Töötavad hulgad on küllalt juba tunda saanud, kuidas kodanlised ja ka sotsiaaldemokraatlikud valitsused tööliste huvisid „kaitsevad“. Küllalt on töölisklass saanud tunda neilt tööpuudust, viletsust ja nälga, türmi ja terrorit.

Ja kui sotsid avalikult niisuguse jõhkra väljaastumisega esinevad, siis näitab see veel kord, et sotsiaaldemokraatlikud juhid on täielikult lahkunud klassivõitluse platvormilt, et nad täielikult lahti ütlevad tööliskonna huvide eest võitlemisest, et nad on üle läinud fashistliku kodanluse poole. See kodanlise majandusministri ja sotside häälekandja väljaastumine signaalseerib, et Pätsi valitsus koos sotsiaaldemokraatlikkude juhtidega on asunud uue laiaulatusliku ja jõhkra pealetungi teostamisele töölisklassi ja kogu töörahva vastu.

Sellele pealetungimisele peab töölisklass, eesotsas kommunistliku parteiga ja tema juhtimisel, otsustava vastulöögi andma. Ja peavõitlusvahendiks saab siin olema streik, mis koondab, organiseerib ja karastab töölisklassi, annab neile määratuuri võitluskogemusi ning valmistab tööliskonda ette eelseisvateks otsustavateks lahinguteks. Streigivõitluses tugevnevad töölisklassi revolutsioonilised organisatsioonid ja kommunistlik partei. Selles võitluses tõuseb kommunistlik partei töölisklasside etteotsa, muudab majanduslikud streigid poliitilisteks ning viib töölisklassi üldpoliitilisele streigile, millest välja kasvab sõjariistus ülestõus kurnamiskorra kukutamiseks ja proletariaadi diktatuuri maksmapanemiseks.

Valmistage ette, organiseerige, korraldage ja juhtige osalisi streike!

Tõstke majanduslikud streigid poliitilise võitluse astmele!

Propageerige üldstreigi hüüdsõna!

(„Küla Proletaarlane“, nr. 9, 1934.)

Kas sotsialistliku riigikogurühma poliitika on töölisklassi poliitika?

„Tööliskonna poliitika ei saa olla põhimõttelage poliitiline avantüür, mis omane väikekodanluse revoldimeeleolule, ega ka kivinenud dogmatism. Töölisklass on ja jääb tegeliku elu ja ühiskondlikkude jõudude vahekorraga arvestamise pinnale ning määrab selle alusel oma päevapoliitilise kursi. Jõudude praegune vahekorrd ja üldine situatsioon ei võimalda aga teadlikul tööliskonnal pidada teist poliitilist kursi, kui see, mille võttis omaks sotsialistlik riigikogu rühm“. („Rahva Sõna“, nr. 78, 5. oktoobril 1934. a.)

Kuna küsimus puudutab Pätsi valitsuse tegevuse hindamist, siis heidame pilgu valitsuse tegevusele.

Märtsikuus pani Päts maksuma kaitseisukorra, keelas ära igasugused poliitilised koosolekud, meelevaldused ja streigid, saatis laiali vabsfaschistide organisatsioonid, sulges vabside häälekandjad, pistis pokri paarkümmend aktiivsemat vabsi jne.

Töölisklass, kes juba ammu enne 12. märtsit nõudis väljaastumist vabsfaschistide vastu, oli muidugi kahtlemata huvitatud vabside riigipöörde kavatsuste tagasilöömisest.

Kuid mida tegi K. Pätsi valitsus?

Andes vastulöögi vabsfaschistide riigipöörde plaanidele ja kõrvaldades võistlejad, juhtis K. Päts pealöögi töölisklassi ja tema organisatsioonide vastu, pani toime masselisi läbiotsimisi ja arreteerimisi mitte ainult pahempoolsete tööliste, vaid ka sotsiaaldemokraatlikkude ja reformistlikkude tööliste juures, sulges viimasedki töölisklassi pahempoolsed organisatsioonid. Ta võttis töölisklassilt streigi-, koosolekute- ja sõnavabaduse jne. Ta riisus töölisklassilt tegelikult viimasedki poliitilised õigused ja vabadused. Vabsfaschistide asemel pani Päts koos ülemvägistaja Laidoneriga ise oma faschistliku diktatuuri maksuma.

Kas võis seista töölisklassi päevapoliitiline kurs K. Pätsi toetamises, kui see töölisklassilt viimasedki õigused ja vabadused röövis ning samasuguse diktatuuri maksuma pani kui seda vabsidki võimule tulles maksuma oleks pannud? Iga tööline vastab sellele küsimusele kindla ei-ga.

Aga sotsiaaldemokraatlikud juhid toetasid K. Pätsi aktsiooni täies ulatuses ja ristsid diktatuuri makspaneku ja tööliste õiguste ning vabaduste röövimised — demokraatia kaitsmiseks.

Suvel saatis Pätsi valitsus laiali terve rea sotsialistliku partei kohalikke organisatsioone, siin hulgas ka 800-liikmelise Tallinna osakonna, pani toime masselisi läbiotsimisi sotsiaaldemokraatlikkude ja reformistlikkude tööliste juures, tiris neist kümneid kaitsepolitseisse ülekuulamistele, kellest paljud tänapäevani vangikongides viibivad, arreteeris sotsialistlikkude valijate poolt riigikogusse saadetud M. Undi, töötas välja nn. tööpuuduse likvideerimisekava, mille mõte seisab täieliku sunnitöö makspanemises, viimastegi toetuste äravõtmises töötatöölistelt, kurnajatele, eriti külakurnajatele veel suuremate toetuste ja soodustuste andmises töörahva arvel jne. Pätsi valitsus on välja töötanud ja makspannud koolireformi, millega tehakse suurtakistusi hariduse saamisel tööliste ja kehvemate talupoegade lastele. Hiljuti töötas Pätsi valitsus välja riigikogu ja valitsusekoostöö alused, millega tegelikult võetakse riigikogult kõik õigused. Pikendati kaitseisukorra seadus, pandi maksuma täiendav määrus erakondade ja poliitiliste organisatsioonide tegevuse takistamiseks jne.

Kõik need faktid näitavad, et K. Pätsi valitsus kõvendab faschistlikku pealetungimist töölisklassile täiel rindel.

Ja kui riigikogus valitsus esines aruandega oma tegevuse kohta, siis sotsiaaldemokraatlikud juhid kiitsid valitsuse tegevuse täielikult heaks. See tähendab, et sotsialistlik riigikogurühm kiitis õigeaks kõik Pätsi valitsuse poolt töölisklassi vastu makspannud erakorralised dekreedid ja sundmäärused. Ta kiitis heaks töörahva terroriseerimise ja vägistamise ning soovis, et K. Pätsi valitsus *ka edaspidi* samasugust poliitikat teostaks.

„Rahva Sõna“ kirjutab, et ainult kolm rühma oli riigikogus, kes heathtlikult valitsuse informatsiooni vastu võtsid. Need olid: põllumeeste kogud, venelased ja sotsialistid. Ja A. Rei rääkis riigikogus, et

sotsialistlik riigikogurühm peab tarvilikuks praegusel hädaohlikul ajal, et valitsus ka edaspidi tarvitaks erakorralisi abinõusid ja viivitaks valimiste väljakuulutamisega.

Siit näeme, et sotsialistliku riigikogurühma päevapoliitiline kurs seisab ka nüüd Pätsi fashistliku valitsuse otsekoheses toetamises ning fashistliku diktatuuri süvendamisele kaasaaitamises.

Ja nüüd küsime teilt, sotsiaaldemokraatlikud ja reformistlikud töölised, kas ka

töölisklassi päevapoliitiline kurs on või võib olla samasugune? Meie arvates ei, ja ei saagi olla. Niisugune päevapoliitiline kurs võib olla ainult kodanluse toapoistel, Pätsi-Laidoneri truudel penidel ning viletsatel ilalakkujatel.

Sotsiaaldemokraatlik ja reformistlik tööline! Mõtle põhjalikult kõik need faktid läbi ja tee neist vastavad järeldused.

(„Küla Proletaarlane“, nr. 9, 1934.)

Töötava talurahva huvide kaitsele!

Aastaid kestnud ennenägemata sügav majanduslik kriis on töötavale talurahvale kohutavaid raskusi kaela toonud. Nende sissetulekud on kohutavalt langenud, sadade kehv- ja kesktalupoegade kohad ja viimane varanatukenne on sundoksjonitel külakurnajatele ja igasugustele rahameestele võileivaraha eest maha müüdnud, nende perekonnad on kuuse alla heidetud. Kogu kehv- ja kesktalurahvas ägab kõrgete rõõvmaksude ja kohutava võlakoorma all. 14—16 tundi päevas hobuse moodi tööd tehes on kehvik siiski sunnitud nälgima, kuna keskmik vaevalt ots-otsaga kokku suudab viia.

Praegune K. Pätsi valitsus kuulutas enast kõigepealt maarahva huvide kaitsjaks. See tähendab, et Pätsi valitsus lubas nii kehvikule, keskmikule kui ka suurpõllumehele huvide kaitsta.

Üle aasta on see valitsus juba tegutsenud. Selle aja kestel on ta järjekindlalt põllumajanduse toetamise poliitikat ajanud. Ta maksab suuresummalisi preemiaid peekonile, võile, munadele, kindlustas kindla hinna teraviljale jne.

Ja nüüd meie küsime sinult, kehvik ja kesktalupoeg, kas on sinu olukord veidigi kergemaks muutunud, kas on sinu olukord paranenud? Sa vastad kindla „ei“-ga, sa vastad, et olukord on koguni halvenenud. Ja see vastab ka tõele.

Kuid kuhu lähevad siis kõik need põllumajanduse toetamiseks antavad preemiad ja soodustused?

Talupoegi üldse on Eestis 150 tuhat. Viimaste aastate kestel on preemiateks välja maksetud üle 10 miljoni krooni. Ja neid preemiaid on saanud ainult 17 000

põllumeest, kellest on 400 mõisnikku, kellel igaühel 100—200 tiinu ja rohkem maad, ülejäänud on suurtalupidajad, hallparunid, kellel maad 30—100 tiinu. Need preemiad on nende kätte läinud sellepärast, et nad on suutelised oma saadusi turule saatma, kuna kesktalupoeg ainult väikese osa saadusi turule saadab, kehvik aga koguni leiba jne juurde ostma on sunnitud.

Siit näeme kõige paremini, keda toetab Pätsi valitsus põllumajanduse abistamise sildi all. Siit näeme, et káputäis mõisnikke ja hallparuneid rikastuvad neile maksetavate preemiate arvel, mis tulevad tööliste, kehvikute ja keskmikkude taskutest kõrgele kruvitud hindade, kõrgete rõõvmaksude jne näol. Samal ajal aga kui kurnajad rikastuvad, muutub kehv- ja kesktalupoegade olukord iga päevaga raskemaks.

Kehvikud ja keskmikud! Alustage võitlust selle ülekohtu vastu, oma olukorra parandamise eest. Hakkame nõudma:

1. Preemiate maksmise lõpetamist mõisnikkudele ja suurmaapidajatele, sest neile maksetavad hiiglasummad pumbatakse välja tööliste, kehvikute ja keskmikkude taskutest kõrgete hindade, kohutavate maksude jne näol.

2. Tasumaksmise lõpetamist uussakslastele, sõja- ja muude välisvõlgade maksmise lõpetamist, sest ka need summad tulevad töölisklassi ja töötava talurahva taskutest.

3. Rõõvmaksude ja võlgade kustutamist kehv- ja kesktalupoegadele. Sunduslikkude oksjonite lõpetamist ning sunduslikkudel oksjonitel võileivaraha eest mahamüüdud kohtade ja varanduste tagasiandmist kehvikutele ja keskmikkudele.

Kuid pidage meeles, et ei K. Pätsi, ega ükski teine kodanline valitsus ei täida vabatahtlikult neid nõudmisi. Nende täitmist võite saavutada ainult ühise, organiseeritud energilise võitlusega.

Sellepärast looge tihe side üksteisega, hakake korraldama oma nõupidamisi ja

koosolekuid, kus arutage läbi oma olukord ning kaaluge põhjalikult järele, kuidas korraldada võitlust oma nõudmiste täitmiseks. Looge talupoegade komiteed, kelle ülesandeks oleks võitluse organiseerimine, korraldamine ja juhtimine.

(„Küla Proletaarlane“, nr. 9, 1934.)

J. Reesen

Pätsi valitsuse maa- ja talurahva-programm¹

4. Põllumajanduse saaduste turustamise ja hindade küsimus

Põllumajanduse saaduste turustamise ja hindade küsimusel on määratusuur tähtsus eesti põllumajanduses, sest Eestis on kapitalistlikud valmistuse vahekorrad põllumajanduses võrdlemisi kõrgelt arenenud. Ka klassivahekorrad maakodanluse ja maa-proletariaadi näol on siin õige tugevasti välja kujunenud, kuigi see arenemine üle terve maa kaugeltki ühtlane ei ole. Nii erinevad Lääne, Saare kui ka Petseri maakonnad õige tuntavalt oma kapitalistliku arenemise taseme poolest Viljandi, Valga, Tartu ja Pärnu maakondadest.

Suurem osa valmistuse abinõusid, seal hulgas parem osa heina-, karja- ja põllumaad, põllutööriistu, kui ka produktiivset karja on koondatud jõuka talurahva, hallparunite ja mõisnikkude majapidamistesse. Siin on valmistuse ulatus omatarvitusest mitu korda suurem, mispärast ka suurem osa põllumajanduse saadusi neist majapidamistest turule läheb. Jõuka talurahva, hallparunite ning mõisnikkude majapidamiste kõrge erikaalu tõttu eesti põllumajanduses on ka turutoodangu erikaal siin võrdlemisi suur: Nii moodustab, näiteks, turutoodang põllumajanduse kogutoodangust piimasaaduste alal 70%, veise liha alal — 60%, sea- ja lambaliha alal — 26%, munade alal — 52%, lina alal — 95%, linaseemnete alal — 52%, ja kartuli alal — 17%. Teravilja turutoodang on võrdlemisi madal ning moodustab rukkil 15% kogutoodangust, nisul — 7% ja odral — 3%.

Suur osa turutoodangust läheb välja- maale: linaseemnetest — 95%, linast — 54%, munadest — 68%, piimasaadustest

— 66%, lihasaadustest — 17—20%, kartulist — 18%, kuna teravilja senini peaaegu sugugi välja ei ole veetud. Tänavu on valitsus esimest korda 25 000 tonni rukist välja vedanud.

Üleilmse majandusliku kriisi mõjul, teravneva majandusliku sõja tingimustes, süvenes ja teravnes viimaste aastate kestel ka eesti põllumajanduse kriis, mis välisturgude kitsenemise tagajärjel põllumajanduse saaduste hindade järsu langemise esile kutsus. Kontingentide süsteemi tarvitamisele võtmise tööstuseriikide poolt (Saksamaa, Inglismaa jt), mis põllumajanduse saaduste sissevedu kitsendas, paiskas ka eesti põllumajanduse suurtesse raskustesse. Põllumajanduse saaduste väljavedu Saksamaale langes kohutavalt, kuna Inglismaal suudeti turg alal hoida suurte järelandmistega inglise imperialistidele, nii heeringate sisseveo vabakslaskmisega, kui tollide alandamisega (Inglise-Eesti kaubaleping 11/VII—1934) inglise kaupadelt, mis täielikku majanduslikku allavandumist Inglismaale tähendab. Kuid sellest hoolimata pole eesti põllumajanduse saaduste turud Inglismaal paranenud, vaid isegi halvenenud. Äge võistlus inglise turul Inglise asumaade ja Taani või vahel viis või hindade taseme üldiselt uuesti alla. Eesti või hind langes aga Taani võiga võrreldes ligi kaks korda. Või väljavedajad ei saa nüüd võist muidu lahti, kui müüvad teda äärmiselt madala hinnaga edasi. See kutsus eesti võiga spekuleerimise esile, mille tagajärjel suuri kahjusid saadi.

Eesti võile, kui põllumajanduse tähtsamale ekspordisaadusele, tahab nüüd Pätsi valitsus turgu kindlustada. Inglise kaubaleping on aga kujukaks näiteks, kuidas suurriigid pisikese Eesti põllumeeste huvidest hoolivad, samuti ka kuidas Päts võib seda kerge käega inglise imperialistide hu-

¹ Vt. „Klassivõitlus“ nr. 10 — k. a.

videle ohvriks tuua. Ajalehtedes tehakse nüüd laialdast agitatsiooni eesti võile paremate turutingimuste loomiseks. Selle juures märgitakse ära rida abinõusid, mis võivalmistajatele või eest kõrgemat hinda pidavat kindlustama. Või omaduse tõstmise kõrval tulevat eesti võimüük tsentraliseerida, sest seal „kus eksport on eraride käes ja kus neid ärisid on mitu, nagu see on meie põllumajanduse saaduste juures, kirjutab „Päevaleht“, seab niisugune olukord raskuste ette nende maade ekspordi, sest üks ostja võib suure kaubapakkumise juures mitmelt müüjalt alati soodsamini kauba kätte saada kui ühelt müüjalt. Siin ei ole müüjal enesel palju midagi ütelda, vaid ostutingimused kirjutatakse temale ette. Nii on praegu olukord suure osa meie või ja kanamunade ekspordiga“¹.

Või väljavedu Eestis on siiaajani nelja või viie suuräri käes olnud, millest „Estooniale“ üksi 55—60% langes. Selle keskselti juhtimine on Pätsi valitsuse kildkonna käes, kes nüüd kogu või väljaveo monopoli ehk ainuõigust „Estoonia“ kätte koondada tahab. Kuid see kavatsus on teiste poolt ägeda vastuseisu esile kutsunud, mis ka loomulik, sest et see teiste äride vabasurma tähendaks. Sellepärast katsutakse võitluse pehmemendamiseks keskteed leida, n. n. „pooli“ näol, mis enesest üht kartelli vormi kujutab, kus võivalmistajate esindajad selleks kokku astuvad, et müüki, eriti välismüüki, ühiselt teostada ja sel teel kõrgemat hinda saada. Müügist saadud raha jaotatakse siis asjaosaliste „pooli“ liigete vahel ära.

Või tsentraliseeritud müügi juures olevat juba esimese aasta jooksul võimalik kätte saada 5,5—7,5-sendilist hinnatõusu kilogrammi või kohta. Samuti võivat see ka või turustamise kulusid vähendada 2—2,5 senti kilogrammi kohta. Ka transpordi alal olevat võimalik kokku hoida 1—1,5 senti kilogrammi pealt. Kuid kõik see on siiski liiga vähe selleks, et või hinda siseturul tuntavalt tõsta. Või valmistamise kulud on kriisi aastatel õige tuntavalt vähenenud ja nimelt 26,8 senti võrd ühe või kilogrammi kohta; põllutööstusriigi esindajad ei näe enam olevat võimalusi või valmistamise kulude edaspidiseks vähendamiseks muul teel kui piimatalituste läbikäigu tõstmisega. Piimatalituste läbikäigud aga ei tõuse vaid langevad. Seega pole praegu ka see abinõu

¹ „Päevaleht“, „Agraarprogramm valitsuses“, 13. juunist 1934. a. nr. 159.

kuigi reaalne, sest ühenduses või hindade langemisega ei taha talumehed piima enam meiereidesse viia, vaid valmistavad temast ise võid, et sel teel siseturul kõrgemat hinda saada. Seega puudub praegu või valmistamise tõstmiseks tõukejõud, sest või hinnad näitavad alalist langemist. Nii, näiteks, makseti piimatalitustele võist 1924. a. 3 krooni 11 senti kilogrammilt, 1932. a. ainult 1 kroon 15 senti ja 1934. a. ainult 68 senti².

Isegi riiklikud juurdemaksud preemiate näol ei suutnud või hindade langemist takistada ja hinnataset rahuldaval kõrgusel hoida. 1934. a. keskel sai võivalmistaja ühes riikliku juurdemaksuga ainult 1, 10 kr. kilost. Ainult käesoleva aasta lõpukuudel on Inglise turul pisut võihindade tõusu märgata, kuid teadmata, kui kauaks.

„Päevaleht“ kirjutab, et põllumajanduse „müügiainete hindade indeksi tagasimineku võrreldes eelmise aasta viimse veerandiga, oli põhjustatud peamiselt või ja kanamunade hindade langemisega. Teiste müügiainete hinnad püsisid peaaegu endisel tasemel, peekoni ja nuumsealiha hinnad olid veidi kõrgemal, vähe kõvenesid ka linahinnad.

Kui võtta arvesse ekspordainetele teostatav juurdemaks, mis mõjutab põllumajanduse ostujõudu väljaspool hinnaliikumist, siis selgub, et müügiainete ostujõud ühes juurdemaksuga püsis käesoleva aasta esimese veerandi tasemel ning oli 31% kõrgem, kui samade ainete hinnatase ühes juurdemaksudega eelmise aasta samal ajavahemikul“³.

„Päevalehe“ sulerüütliid unustavad siin juures ära ühe väga tähtsa tõsiasja, et tänavu rahakurs mõõdunud aasta esimese poolega võrreldes 37%—50% võrra madalam on. Arvestades sellega, et „müügiainete ostujõud suhteliselt ostuainele on tänavu siiski 23% kõrgem“, kirjutab „Päevaleht“ edasi, unustab kodanlus ära selle fakti, et kroonikursi langetamise tagajärjel talurahvas seega oma saaduseid vähemalt keskmiselt 14%—27% võrra odavamalt müüb, kui enne kroonikursi kukutamist. See vahe on aga just panga ja börsimeeste huvides, kelle auliikmeks ka Konstantin Päts on.

Kõik need asjaolud mõjutavad eesti põllumajandust, ning ta töötas mõõdunud aastal juba üldiselt kahjuga ehk miinus

² Vaata „Kaja“ „10 aastat või väljaveo riikliku kontrolli“, 13. juulist 1934. a., ja „Päevaleht“ „Agraarprogramm valitsuses“, 13. juunist 1934. a. nr. 159.

³ „Päevaleht“, „Põllumajanduse ostujõud kasvab“, nr. 130—1934. a.

1,14% tasuvusega. See ei tähenda muidugi, et kõik põllumajanduslikud ettevõtted mõõdud aastal Eestis kahjuga töötasid. Suurtalud ja mõisad, kus valmistamise kuld odavamad, kui väikemajapidamistes, kus põllusaaduste turustamise tingimused paremad, saivad kahtlemata omas suures enamuses kasu. Näiteks võiks tuua riigimõisad. Kui võtta piimavalmistamise kuld, siis oli see üldiselt Eestis 6,98 senti kilogrammi kohta, müügi hind aga ainult 5,32 senti, seega kahju 1,66 senti kilogrammi kohta. Riigimõisatest oli Vana-Antslas ühe kilogrammi piima valmistamise kuld 5,96 senti, saadud hind aga 6,01 senti; Tähtveres on vastavad arvud 6,06 ja 6,10, Kehras 5,78 ja 5,86, Sõmerpalus 4,47 ja 4,60 jne. Siit selgub, et riigimõisad töötavad piimavalmistamise alal kasuga. Kuid niisuguseid majapidamisi on siiski vähemus talumajapidamiste üldarvust. Suurem osa kehvikute ja keskmikkude majapidamisi töötab kahjuga.

Isegi Pätsi valitsuse häälekandja „Kaja“ on sunnitud nüüd avalikult tunnistama, et „kroonikursi kukutamine ei ole päästnud põllumeest. Kui ühes kroonikursi langetamisega kaotati põllumajanduse toetused, siis oli see viga, mis nõudis heakstege mist“¹.

Ja Pätsi valitsus, kes võistles vabfaschistidega talurahva poolehoidu võitmise pärast, ruttaski uuesti vastu hallparunitele võihinna kindlustamise alal, mille tagajärjel võimalik oli meiereidel ja piimaühisustel saada 15. jaanuarist alates vähemalt 150 senti eksportvõi kilogrammist. Kui aga eksporttõhid välismaalt saadava hinna alusel niipalju maksta ei suuda, siis oli riik kohustatud vahe raha maksta kinni erilisest fondist Pikalaenu panga juures.

Kuid käesoleva aasta esimesel ja teisel veerandil langesid eksportvõi hinnad enneolemata madalale, 70—80 senti kilogramm. „Hinna kindlustamine 1 krooni 50 sendile pikemaks ajaks käis riigikassale üle jõu“ — on sunnitud „Kaja“ nüüd tagant järele tunnistama (14. VII 1934. a.) eksporthinna kindlaksmääramise puhul 16. juunist — 15. oktoobrini 110 senti kilogramm. Endine hind olnud ka „niivõrd kõrge, et ta ei vastanud eesmärgile, mis preemia maksimisel peab olema“, trööstib nüüd „Kaja“ oma poolehoidjaid, unustades, et ta töötas Pätsi valitsuse nimel, et „Eesti põllumees on nüüd välisturgude järskude kõikumiste vastu kindlustatud ning võib

rahulikult oma karjapidamise toodangut arendada“².

Nüüd on see kinnitus kokku varisenud. Kui tol ajal noteeriti või hind 145 senti kilogramm ning juurdemaks oli kõigest 5 senti, siis nüüd langes või kilogrammi hind 70—90 sendile, ja juurdemaks kõikus 60—80 senti piirides. Ja valitsus oli sunnitud just välisturgude järskude kõikumiste mõjul määrama võile madalama hinna, aga seegi nõudis Eesti riigikassalt iga kilogrammi pealt suurt juurdemaksu, mis vae-seksjäänud eesti maksumaksjal ülejõu käib ja kaua edasi kesta ei või. Seda asjaolu arvesse võttes on valitsevad ringkonnad finanskapitalistide leerist hakanud põllumajanduse saaduste turustamise võimalustes teisi teid otsima.

Esimeseks sammuks sellel alal oli valitsuse dekreet põllumajandusliku kaubanduse tervendamiseks, mee ja kanamunade standardiseerimise näol, mis jõusse astus 1. juulist sel aastal³. Seda kuuluvad ka „Kanamunade kaubandusliku liigituse määrus“ („Riigi teataja“ nr. 33, 1934. a.) ja „kanamunade hinna kindlustamise määrus“ („Riigi teataja“ nr. 34, 1934. a.)

Teiseks sammuks sellel alal on „piimatilituste võrgu korraldamise seadus“, millega tahetakse piimatilituste ebatervet võistlust pidurdada. (Vaata „R. T.“ nr. 51, art. 426.)

Kolmandaks sammuks on „Teravilja turu korraldamise seadus“ 10. augustist 1934. a., mille järele rukki ja rukkijahu, ning nisu ja nisujahu sissevedu Eestis on riigi ainuõigus. Majanduseministril on selle dekreediga järele vabariigi valitsuse otsusel õigus rukki hinna reguleerimiseks (loe: tõstmiseks, — J. R.) ja riigi rukkita-gavarade värskendamiseks osta põllupidajatelt nende omakasvatatud ja omavajadusest ülejäävat rukist valitsuse poolt määratud hinnaga“⁴.

Neljandaks sammuks on võimüügi tsentraliseerimine, n.n. võimüügi keskkorralduse, „pool'i“, maksmapanemine, mis on võimüügi monopoliseerimine kartelli abil selleks, et või hindu katsuda kõrgel hoida, mida valitsus juurdemaksudega riigikassa arvel igavesti teha ei suuda.

Viiendaks on sama eesmärgiga moodustatud ka „riiklik teravilja keskkorraldus“, kui ka „aedviljade turustamise keskasutus“. Riikliku teravilja keskkorralduse kaudu

² „Kaja“, 28. jaanuarist 1934. a. „Või hinna kindlustamine tarvillik õigel ajal“.

³ Vaata „Kaja“, 25. jaanuarist 1934. a.

⁴ „Kaja“, 11. VIII, 1934. a., nr. 188.

¹ „Kaja“, 28. jaanuarist 1934. a. „Või hinna kindlustamine“.

tahetakse ostetava rukki ja nisu kogud juba ette kindlaks määrata, et seega siis kasvupinda ja pakkumist reguleerida, ühtlasi aga ka vilja pantimist lombardlaenu vastu korraldada. Ta saab olema ka vahetali-tajaks teravilja müükide juures välismaale. Neid müügivõimalusi tahetavat nüüd ha-kata suuremas ulatuses kasutama. Eraäri-meeste kätte ei tahetavat nisu- ja rukki-eksporti anda. Praegu soovitatakse nisu-pakkumisega tagasihoidlik olla ja turu-olude kujunemist ära oodata, et mitte hindu alla lüüa.

Sama ülesandeid taotleb ka „aedviljade turustamise keskkühisus“, mis nii siseturu korraldamise, kui ka aiasaaduste ekspordi alal tegutseb.

Lõpuks tuleb veel märkida linamonopoli teostamist, mille maksmapanemist põllutöökoda omal ajal väga ägedalt nõudis. Siis taheti seda riikliku linamonopoli mõel sisse seada, nüüd on aga Kaubanduse-tööstuskoja juurde asutatud lina-kaubanduse komisjon, mille esimeheks on Voldemar Puhk. Komisjoni ülesandeks peab olema linakaubanduse korraldamine ja linakasvatuse edendamine. Tema tahtvat seista nii linaeksportööride kui ka linakasvatajate huvide eest valvel —, muidugi linakasvataja arvel, sest eksportööri ja linakasvatajate huvid on üksteisele risti vastukäivad: linakasvataja tahab linade eest kõrget hinda saada, lina eksportöör aga kõrget kasu. Viimane võib aga kõrget kasu saada peamiselt sel teel, kui ta linakasvatajale madalat hinda maksab. Seega ei saa Puhu komisjon kaitsta lina-kasvataja huviseid, vaid ainult oma enda ja teiste temasarnaste eksportööride huviseid.

Nagu neist faktidest selgub, läheb eesti põllumajanduse saaduste turustamine Pätsi valitsuse agraarprogrammi alusel monopolsete ettevõtete kaudu, kes põllumehele pidavat põllusaaduste väljaveo korraldamise teel kõrgeid hindasid kindlustama. Kuid tegelik elu on näidanud teistes riikides, kus varemalt juba sarnased asutused tegutsevad, et see tee viib jõuka ning hallparunliku talurahva ja mõisnikkude toetamisele. Kehvikud ja keskmikud ei saa sellest mingit tulu. Finanskapital, mis nende asutuste kaudu põllumajanduse saaduste müügi korraldamise oma kätte kisub, püüab laiailpillatud talurahva majapidamisi koondada selleks, et nende käest odavalt põllusaadusi üles osta ja välisturgudel suure kasuga maha müüa. Põllumajanduslikud müügisaadused on aga oma suures enamuses jõuka talurahva, hallparunite ja mõisnikkude majapidamistes, ning

seepärast ei saa kehvtalurahvas, kellel suurt midagi müüa pole, isegi sel juhtumil, kui nende organisatsioonide monopolse tegevuse tagajärjel hinnad peaksid tõusma, mingit kasu, vaid kahju, sest et nad osa põllusaadusi oma perekonna toitmiseks on sunnitud juurde ostma. Seega käivad nende monopolsete ettevõtete kõik sammud linna- ja maatööliste, keh-vade talupoegade ja teiste kehvade rahva-kihtide huvide vastu, kes põllumajanduse saadusi tarvitavad.

Revolutsiooniliku proletariaadi ülesanne-teks on Pätsi valitsuse majanduse poliitika tõelikku sisu paljastada, et laiadastele linna- ja maatööraha hulkadele näidata, kelle huviseid Pätsi fashistlik diktatuur tegelikult kaitseb.

5. Eestimaa Kommunistliku Partei ülesannetest

Igasuguse kommunistliku töö lähtepunk-tiks külas on küla klassilise kihinemise konkreetne tundmaõppimine — Marxi-Engelsi-Lenini poolt määratud kapitalismi arenemise seaduste alusel. Siia kuuluvad niisugused seadused, nagu esialgse valmistaja ekspro-prieerimine suurmaaomanikkude poolt, küla polariseerumine, talurahva kihinemine, väikeperemehe kurnamine ja vaesustumine, töötava talurahva väljatõrjumine turult suur-maapidajate poolt, põllumajanduse „lootusetu“ mahajäämine tööstusest, küla ja linna lahendamatu vastuolu kapitalismi ajajärgul ning kriiside paratamatus kapitalismi tingimustes nii tööstuses, kui ka põllumajanduses jt.

Oma teoreetilistes seadetes ja agitatsiooniseis peab meie partei lähtuma sellest faktist, et Pätsi-Laidoneri fashistliku dikta-tuuri valitsus ei suuda ühtki neist protsessidest kõrvaldada ega ka pehmendada. Vastupidi, kõik tema poolt tarvitusele võetud ja tarvitusele võetavad abinõud kiirustavad, süvendavad ja laiendavad neid protsesse.

Sellest annab tunnistust terve rida fak-tiseid ja nimelt: *esiteks*, see asjaolu, et põllutööliste kurnamine on suurenenud ja saab ka edaspidi suurenema. Nende elamistasem on langenud kohutavalt ja saab ka edaspidi langema. Põllutööliste palgafond on langenud kriisi aastatel 17,2 mln kroonist 1929. a. kuni 8,6 mln kroonini 1932. a. ehk 50% võrd, palga-indeks aga isegi 60% võrd. Põllutööliste palkade langus kestus ka 1933. ja 1934. a.

Pole õige, et põllutöölise palgad on viimasel ajal tõusnud. Kui võtta isegi kodanlise statistika andmed, mis ajakirjanduses avaldatud, siis makseti 1925. a. üle riigi keskmiselt aastatööliste meestele 24,40 krooni kuus, 1929. a. — 27,2 krooni, 1933. a. — 14,4 krooni ja 1934. a. — 16,7 krooni kuus; aastatööliste naistele makseti 1925. a. — 16,50 krooni kuus, 1929. a. — 19,10 kr., 1933. a. — 10,70 kr. ja 1934. a. — 11,80 krooni. Suvetööliste meestele makseti kuus 1925. a. 35,6 krooni, 1929. a. — 36,8 kr., 1932. a. — 19,5 kr. ja 1934. a. — 22,7 krooni, suvetööliste naistele 1925. a. — 25,3 kr., 1929. a. — 27,0 kr., 1933. a. — 14,7 kr. ja 1934. a. — 16,6 krooni; karjastele makseti 1925. a. 21,3 krooni, 1929. a. — 21,3 kr., 1932. a. — 11,8 kr. ja 1934. a. — 13,3 krooni kuus.

Nagu neist andmetest selgub, pole palgad viimasel aastal kuigi suurel määral tõusnud. Nad ei ületa üldiselt veel 1933. a. palgade tasapinda ning väljendavad ainult paarikroonilist palgalisandust kuus. Kui arvestada aga kroonikursi langetamist 35% võrd (tegelikult langes kroonikurs veel enam), siis selgub, et põllutöölise palgad on kroonikursi langetamise tagajärjel veelgi ligi kolmandiku võrd langenud. Seda põllutöölise palkade näiliku tõusu, mida kodanlised lehed ühes kooris alla kriipsutavad, tuleb paljastada ja näidata, et kroonikursi kukutamine oli ka põllutöölise röövimine hallparunite ja linnatõusikute kasuks tõusva elukalliduse alusel.

Teiseks momendiks, mis maatõrahva olukorra halvenemist iseloomustab, on n. n. Pätsi-Laidoneri fashistliku diktatuuri valitsuse programm tööpuuduse „likvideerimise“ alal: a) töötute linnadest maalejuhtimise teel, b) maatõrahva linnadesse valgumise takistamise teel ning c) sunnitöö sisseseadmise teel. Kõik see kokkuvõetult aitab kaasa töötagavarava suurenemisele, järelikult ka tööpalkade edaspidisele langetamisele maal. Siit järgneb põllutöölise seisukorra edaspidine halvenemine, viletsuse ja vaesuse kasvamine maa poolproletaarlaste ja väiketaluraha kehva kihtide hulgas, kes õige suurel määral end palgatõöst kõrvalteenistuse näol elatavad. See agraar-ületihenemine maal saab olema vastuolude edaspidiste teravnemiste aluseks tööliste ja tööandjate vahel, ning seda tuleb meie parteil kõige laemas ulatuses ära kasutada klassivõitluse arendamiseks maal. Selleks tuleb korraldada võitlust maatöölise eluliste nõudmistega rahuldamise eest, alates palgavõit-

lusega ja lõpetades kooli-, korteri- ja mak-sudeküsimumusega.

Teiseks tähtsamaks küsimuseks maatõrahva hulkades töötamise alal on maaküsimumus. Ka selles küsimuses tuleb kõige laiemate hulkade ees paljastada Pätsi-Laidoneri valitsuse maapoliitikat.

Maaküsimumus on Eestis töörahva huvides lahendamata. Maareform ei annud maad maatameestele, väikemaapidajatele — maatõrahvale. Maa läks jõuka talurahva, hallparunite ja kurnajate kihtide võsukeste kätte. Seegi väikene osa maast, mida maatõrahva üksikud grupid siin-seal said, läheb nüüd kriisi ajal jõukate kätte, sest kehvik pole suuteline kõiki neid koormatusi kandma, mis maasaamisel talle kaela tulid (rent, laenukoorem, tasumaksimine parunitele, kõrge maksukoorem jne). Eestis on maanälg endiselt suur. Kui vaadelda maa jagunemist talurahva sotsiaalsete klassiliste rühmituste vahel, siis selgub, et maareformi tagajärjel, samuti ka nüüd kriisi aastatel on mõisnikkude ja suurta-lunikkude monopol maa kohta kindlunenud, kuna väike- ja kesktaluraha maaomandus on põhjalikult vapustatud.

Pätsi valitsuse maaprogramm, mida teostatatakse praegu n. n. „asundustegevuse viisaastaku“ sildi all ja mida sotsid „teiseks maaseaduseks“, või „maareformiks“ on kuulutanud, peab kõigepealt kaasa aitama: 1) maahindade stabiliseerimisele, 2) võlastunud ja ülevõlastunud suurta-lude ja mõisate tervendamisele, 3) põllutöölise, metsatöölise ja teiste maatõrahva kehva kihtide maa külge kinnitamisele, mis nende kurnamist ja orjastamist saab suurendama, nad hallparunitele ja mõisnikkudele kätte-saadavaks alaliseks ja odavaks tööjõuks muutama, 4) külakurnajate eesõigustatud n. n. „kasakate kihi“ loomisele maal, et talupidajate teistele ja kolmandatele poegadele maasaamist kindlustada ja sel teel isatalu jagamist ära hoida. See suurta-lupidajate võsukeste maaga varustamine sünnib peamiselt kõlbmata maade, heina- ja karjamaade, soode ja rabade ülesharimise teel, 5) maade päriseks müümisele ning maadega sahkerdamise vabaks andmisele. Juba praegu leiab maad maade kokkuostmine jõukate kihtide ja mõisnikkude poolt ning maadega sahkerdamine, 6) parunitele tasumaksimise lõpuleviimisele ja maaküsimumuse lahendamisele tõusikkodan-luse ja mõisnikkude huvides.

Kolmandaks tähtsamaks küsimuseks on võlgadega talude päästmine, millise loo-sungi abil Pätsi-Laidoneri valitsus tahab võlastunud talunikke oma diktatuuri teenis-

tusse rakendada. Sellel alal võistlesid omal ajal rida kodanlisi erakondi, kes üksteist püüdsid üle trumbata. Meie partei ülesandeks on seda kodanluse manöövrit paljastada.

Neljandaks on see asjaolu, et agraarkriis pole pehmenenud, vaid süvenenud. Kriis on toonud suuri kahjusid töötavatele talurahva hulkadele, mille tagajärjel talurahva vaesestumine kohutavalt on kasvanud. Kriisist on kasu saanud ainult hallparunite suurtalud ja mõisnikkude majapidamised, kellele kodanlus riiklike toetuste, preemiade jne teel, kui ka põllumajandusesaaduste turustamise hõlbustamise teel kõigiti kaasa aitab kõrgemate hindade kindlustamiseks. Seda tehakse mitte ainult välisturu kindlustamise mõttes, vaid ka siseturu hindade tõstmisega. Ka siin on tarvis Pätsi valitsuse poliitikat paljastada.

Viidendaks, samuti väga tähtsaks probleemiks, mis ei lahendu, vaid veelgi keerulikumaks muutub, on maksude küsimus. Pätsi valitsuse „väikeste“ ja suurte „maksureformide“ sisu tuleb meie parteil paljastada ja näidata, kelle huvides kodanlus neid reformisid teostab. Sellega takistame Pätsi valitsuse hulgalise baasi laendamist kehva ja kesktalurahva arvel, kelle maksukoorem eriti väljakannatamata raskeks on muutunud.

Kõigi nende küsimuste alal töötades tuleb parteil oma tööd alata maatõrahva igapäevaste elunähetega selgitamisest, sidudes neid tegeliku elu küsimusi Pätsi valitsuse poliitikaga maal. Seda tööd tuleb teha nii, et üle minnes pisematelt küsimustelt suurematele, üldistele võitlusküsimustele, mobiliseerida sel teel Pätsi valitsuse poliitika pettunud hulka võitluses tõrahva osaliste nõudmiste eest ja nõukogude võimu teostamise eest Eestis.

Siin seisab põllutöölise ees võitlus tööpalga tõstmise eest, tööolude parandamise eest, 8-tunnilise tööpäeva eest, tükitöönormide alandamise eest, puhkeaja kindlustamise ja abikorraldamise eest haiguse puhul tööandja kulul jne. Põllutöölisi, kraavitöölisi, metsatöölisi ja teisi maatöölisi tuleb organiseerida võitlusele sunnitud siseseadmise vastu. Selle võitluse organiseerimisel tulevad luua tegevuse-komiteed ühes töötatöölise ja maa poolproletaarsete kihtide esindajatega ning ära kasutada kõiki maatõrahva organisatsioone ja muid hulgalisi organisatsioone, kus maatöölisi leidub, samuti ka noorte organisatsioone, kes peaksid välja töötama ühise väerinna platvormi maatõrahva hulgaliste võitluste korraldamiseks.

Sellesse võitlusse tuleb tõmmata ka väikemaapidajaid kehva- ja kesktalurahva hul-

kasid, kellel paljudes küsimustes maatöölisega ühised huvid on ja kes võivad külje kõrval võidelda linna ja maa kurnajate vastu, Pätsi-Laidoneri fashistliku diktatuuri kukutamise eest. Nende maatõrahva kurnatud kihtide tõmbamiseks maatöölisega ühisesse võitluse-väerinda on tarvis ühise väerinna platvormi võtta küsimused, mis neid eluliselt huvitavad ja nende nõudmiste eest aktiivselt ja järeljätmatult võitlust pidada. Niisugusteks küsimusteks võivad olla näiteks põllutöölise, kraavitöölise, metsatöölise ja kehvtalurahva, kehva kalurite ja käsitöölise kõikidest maksudest vabastamine ning kesktalurahva maksukoorma kergendamine, kui ka rendimaksu ja tasumaksu ärakaotamine võõrandatud maade eest. Kõik need küsimused on praegusel ajal niivõrd teravad, et võivad saada aluseks hulgaliste võitluste korraldamiseks mõisnikkude ja hallparunite vastu, rendi maksma jätmiseks riigile, samuti ka riigi ja omavalitsuste maksude maksmise lõpetamiseks jne.

Neid nõudmisi tuleb aga üles seada olukorras, kus see hulgalistele väljaastumistele saab vilma ja võitluse maatöölise ja maatõrahva igapäevaste eluliste huvide eest kõrgemale astmele tõstab. Tuleb vahetpidamata püüda selle poole, et vastuolusid maal mitte pehmendada, vaid teravamaks ajada, mis klassivõitlust maatõrahva ja külakurnajate vahel edendab. Talurahva olukord on niivõrd raske, et talurahva stüühilised väljaastumised mitte võimatud pole. Meie partei ülesanne seisab selles, et talurahva liikumisele organiseeritud iseloom anda ja tema võitluse juhtimine ja organiseerimine oma kätte võtta. Selleks tuleb võitluse teataval tõusu silmapilgul maatöölise ja kurnatud talurahva kihtide esindajatest talurahva tegevuse-komiteed luua, kelle ülesandeks on süüaliselt, lendlehtede kaudu, küsimuste esitamise teel talurahva koosolekutel jne Pätsi valitsuse talurahva-poliitika paljastamine. Samuti tuleb ära kasutada ka saatkondade saatmise võimalusi selleks, et Pätsile teatavate nõudmiste esitamise teel tema demagoogiat „väikse mehe“ toetamise asjus paljastada, näiteks, maa andmise asjus, maksude ja võlgade asjus jne, jne.

Vaesuse ja viletsuse kasvamine maal seab meie partei ette ülesande puudustkannatajatele toetuse muretsemise riigi viljatagavaradest, mis kopitama ja hallitama kipuvad ja siis hallparunitele poolmuidu loomasöödaks välja jagatakse.

Kõige selle töö tegemiseks ja võitluse organiseerimiseks tuleb maal ära kasutada

kõiki ausaid, klassiteadlikke maatõrahva tegelasi ning sotside ja Pätsi valitsuse poliitikas pettunud maatöölisi ja kehvikuid. Selleks peavad ka linnad maale abiks olema. Praegu on kujunenud niisugune olukord, kus ajalugu töötab ise selles sihis. Päts saadab maale töötatöölisi. Need on aga suuremate võitluskogemustega vabrikutöölised, kes maale sattudes kõik oma revolutsiooniliku energia ja võitluse organiseerimise kogemused selleks peavad ära kasutama, et klassivõitlust maal arendada, maatõrahva võitlust kõrgemale astmele tõsta. Selleks võib kasutada ka linnatöölise hooldamist maatõrahva võitluse organiseerimiseks. Iga vabrik ja töökoda Tallinnas, Narvas, Pärnus, Tartus, kui ka teistes linnades peab saama ümbruskonna valdade külge kinnitatud, need töölised on vastutavad selle ehk teise valla töörahva klassivõitluse organiseerimise eest. Võib võtta abiks ka maal asuvad ettevõtted ja paremini organiseeritud vallad. Kuid juhtivus jääb linnaproletaarlastele, kelle suur ja vastutav ajalooline ülesanne Eestis täita on. Iga kommunist, kui ka klassiteadlik tööline peab meeles pidama, et nõukogude võimu teostamine Eestis ilma maatõrahva aktiivse toetuseta võimatu on. Maatõrahvas läheb aga siis kindlalt ja vankumata linnaproletariaadi järele, kui ta näeb, et proletariaadi revolutsioonilik partei — Kommunistlik Partei — tema organisaator ja juht on.

Niisugused on lühidais joontes ülesanded, mis revolutsiooniliku võitluse arendamisega maal EKP ette kerkivad.

Neid ülesandeid teostades, ühel ehk teisel võitluse arenemise astmel, peab EKP ühtlasi ka järjekindlalt selgitama maatõrahva hulkadele NSV Liidu võitused sotsialismi ehitamise alal, eeskätt põllumajanduse sotsialistlikult ümberkorraldamise teed ja neid edusamme, mida NSV Liidu kolhoosnikud kompartei juhtimisel oma jõuka elu loomise alal on juba saavutanud, samuti ka neid hiilgavaid väljavaheteid, mida ühismajapidamise kindlunemine ja arenemine neile pakub. Kõige selle juures tuleb NSV Liidu kogemuste ja õppetundide varal näidata ja selgitada ka seda tõsiasja, et töörahva valitsus jätab kehv- ja kesktalurahvale kõik nende eramaad senini nende kasutada, kuni nad ise ühismajapidamise vajaduse ja paremuse asjus pole arusaamisele jõudnud ning vabatahtlikult kolhoosilisele teele astunud. Talurahva vägivaldselt kommuunadesse ajamine käib marksismi-leninismi õpetuse vastu ja partei peab seesuguste seisukohatadega kõige ägedamat võitlust.

Kõik need NSV Liidu talurahva olukorra parandamise õppetunnid ja kogemused peavad eesti kurnatud talurahva hulkadele teatavaks saama, sest nad näitavad neile teed kurnajate ikkest vabanemiseks ja Nõukogude Eesti teostamiseks.

NÕUKOGUDE LIIDUST

E. Alas

Nõukogude Liit ja rahvasteliit

Nõukogude Liidu rahvasteliitu astumist on rahvusvahelise kodanluse häälekandjad peamiselt kui „sügavat pööret Nõukogude Liidu välis- ja isegi sise poliitikas“ kujutada püüdnud. Jälle kerkivad uue hooga üles ammu hellitatud magusad lootused Nõukogude Liidu „kodanliseks riigiks ümberkasvamisele“. Eestigi kodanluse sulemehed, eesotsas „Päevalehe“ Moskva kirjasaatja N. Basseches'ega, käänavad neid mõtteid viimasel ajal igate kanti õige agarasti, püüdes hulkades arvamust luua, nagu oleks Nõukogude Liit nii väliselt, kui seemiselt täie auruga „ümber kasvamas“. Neile tõmbavad kooris kaasa sotsiaalfaschistlikud ninamehed, püüdes tõendada, nagu oleksid kommunistid „omaks võtnud II Internatsionaali poliitika rahvasteliidu suhtes“.

Kõigile seesugustele tõe pahempidi väändamise katsetele andis selge vastuse juba NSV Liidu välisasjade rahvakomissar sm. Litvinov oma kõnes rahvasteliidu nõukogu koosolekul 18. septembril, alla kriipsutades, et Nõukogude Liit astub rahvasteliitu kui uue sotsiaal-majandusliku süsteemiga riigi esindaja, täiel määral alal hoides oma iseseisvust ja poliitika sõltumatust, ilma et ta karvavõrdki lahti ütleks oma riiklikust isearaldusest; et Nõukogude Liit ei vastuta rahvasteliidu mõõdnud aja tegevuse eest, ja et ta, rahvasteliidu liikmena, mitte ükski ei saa võtma ei üheski tegevusest, mis sihitud rahvaste rõhumisele, vaid kogu oma jõuga iga niisuguse sammu vastu võitlust saab pidama.

Et selgusele jõuda, missugused asjaolud

peamiseks põhjuseks olid Nõukogude Liidu rahvasteliidu liikmeks kutsumisel, ja seda pealegi kapitalistlike riikide rõhuva enamuse poolt, ja missugused põhjused sundisid Nõukogude Liitu seda kutset vastu võtma, selleks tuleb selgitada mõningaid muudatusi, mis viimasel ajal rahvusvahelises olukorras on sündinud.

Esimesele küsimusele on kerge vastust leida, kui vahekordade äärmist teravnemist imperialistlike riikide vahel — ühenduses eriti majanduse kriisiga — arvesse võtta, samuti kui Nõukogude Liidu jõu ja tugevuse ning tema rahvusvahelise erikaalu kasvu, iseäranis aga tema väärdumatut võitlust rahu eest. Jaapani imperialismi sõjapoliitika kauges idas, tema metsik sõjariistade-täristamine ning otsene ja avalik kallaletung Hiinale, selle maaalade vallutamine kasvas otseseks hädaohuks Ameerika Ühendriikide ärihuvidel ja tema mõjuvõimule Hiinas ja Ida-Aasias üldse. See otsene hädaoht, kui ka Nõukogude Liidu tugevuse ja mõjuvõimu kasv olid peamisteks asjaoludeks, mis Ameerika Ühendriikide lähenemist Nõukogude Liidule põhjustasid; see viis Nõukogude Liidu tunnustamisele ja diplomaatlike sidemetete loomisele Ameerika Ühendriikide ja Nõukogude Liidu vahel. Faschismi võimuletulek Saksamaal ning tema äärmised jõupingutused selleks, et sõjariistust jõuga Versailles'i süsteemi purustada, mille peamine hoidja ja kaitsja Prantsusmaa on; tema avalikud kavatsused ja ettevalmistus mitte ainult Nõukogude Liidule kallaletungimiseks ja Ukraina oma küüst haaramiseks, vaid ka Balti riikide, Austria jne vallutamiseks, sundis Prantsuse imperialismi oma suhteid Nõukogude Liidu vastu muutma. Prantsuse imperialism, kes peamiselt Nõukogude Liidu vastase sõja organisereijaid oli olnud, muutus nüüd — eriti Nõukogude Liidu seesmise tugevuse, kui ka rahvusvahelise erikaalu kasvu ja järjekindla rahupoliitika eest võitlemise mõjul — riigiks, kes praegusel ajal N. Liiduga lähenemist otsib ja Nõukogude Liidu rahvasteliitu kutsumisel peaosas etendas.

Selle järel, kui Prantsuse imperialism oma poliitika tähised Nõukogude Liidu suhtes oli ümber istutanud, astus tema asemele N. Liidu vastase sõjakäigu organiseerijate etteotsa Inglise imperialistide kildkond, toetades ühelt poolt saksa faschiste, teiselt poolt jaapani saagiahvitsejaid nende sõjalistes ettevalmistustes, mis eestkätt Nõukogude riigi vastu on sihitud, sellega ühtlasi ka Prantsuse mõjuvõimu kasvamisele, eriti Euroopa mandril, tõkkeid ette

seades. Saksa faschismi hullupöörane sõjalik ettevalmistus ei võinud aga inglise imperialistide kõige oma puupeasuse juures kahevahela jätta, et just seal kõige suurem hädaoht ähvardab ka Inglismaad, justament, nagu saksa faschistide avalikud ettevalmistused Austria haaramiseks otsekohe Itaalia kapitali huvisid Doonau jõekonnas ja Aadria mere ümbruses ähvardasid. Need asjaolud sundisid nii Inglise imperialistlikku valitsust, kui Itaalia Nõukogude Liidu rahvasteliitu kutsumisega nõustuma, sest kuna ei üks, ega teine tänapäev veel küllalt ei ole uueks imperialistlikuks sõjaks ette valmistatud, ja kui võrd pole suudetud rahuldavaid riikideliitustid luua seesuguse sõja jaoks, siis oli tähtis ja vajalik Nõukogude Liidu mõju ja raskust sõja otsese lahtipuhkemise vastu rahvasteliidu kaalulauale tõmmata. Terve rida väiksemaid riike, keda saksa faschismi laiatumispoliitika, mis Euroopa uuesti ümberajamist verise sõja teel ette näeb, ähvardab nende viimastestki iseseisvusejäänustest lagedaks röövida, oli selle hädaohu ees samuti sunnitud Nõukogude Liiduga lähenemist otsima. Arusaadav, et ka siin Nõukogude Liidu võimsuse kasv ja kõikumata rahupoliitika kõige tähtsam osa etendasid. N. Liidu järeljätmatu ja väärdumatu võitlus rahu eest ja selles võitluses viimaste aastate jooksul saavutatud tagajärjed (terve rea mittekallaletungimise lepingute sõlmimine N. Liidu ettepanekul ja algatusel; kallaletungiva poole kindlaksmääramise leping jmt) tõstavad hiiglamääral laiade rahvahulkade sumpaatiat N. Liidu vastu, kui tõeliku rahu eest võitleja vastu, ning ei võinud siit kaudu mõju avaldamata jätta ka nende riikide valitsustele, kes praegusel silmapilgul uue sõja lahtipuhkemisest ja maailma uuesti ümberajotamisest huvitatud pole, või kes selleks veel tarvilikul ulatusel pole ette valmistatud.

Missugused olid aga need asjaolud, mis Nõukogude Liidu rahvasteliitu astumises mõõduandvad olid ja seda sammu põhjustasid, hoolimata sellest, et N. Liit rahvasteliitu alati ja ikka kui imperialistlike suurröövivate organisatsiooni oli iseloomustanud, temas mitte rahu alalhoidmise vahendit, vaid sõjahuvide keskkoha näinud? Miks võttis N. Liit nüüd imperialistlike riikide kutse, rahvasteliidu liikmeks astuda, siiski vastu?

Siin tuleb kõigepealt märkida, et N. Liidu rahvasteliitu astumine on selle rahupoliitika ja rahu eest võitlemise loomulik jätkamine, mida N. Liit kogu aja oli ajanud ja

ajab. Nõukogude valitsus ja rahvusvaheline revolutsioonilik proletariaat ei loo endale mingeid pettekujutlusi rahvasteliidu rahuäälitamise võimete suhtes, nagu seda sm Litvinov oma väljaastumises otsekohe ja lausa välja ütles; kuid teatud tingimustel võib ta ometi tõkkeks osutuda, mis sõja lahtipuhkemist võib takistada või edasi lükata. Ja N. Liit ei võinud sedagi väikest rahuäälitamise võimalust kasutamata jätta, mis tänapäev ähvardavalt üleskerkiva üleilmse verevalangu hädaohu ees tema rahvasteliitu astumine käesoleval silmapilgul annab, et ka rahvasteliidu sees ja tema kaudu ning abil kõik selleks teha, et ära hoida, või takistada verist varingut, mis kümnete miljonite töörahvaliikmete elu ähvardab. Silmapilgul, mil, ühest küljest, jaapani imperialism N. Liidu vastu kõige ülbemalt sõda provotseerib ja vägivaldselt haaratud Hiina maaalal ennast kallaletungiks ette valmistab; mil, teisest küljest, Euroopas, saksa fashism ennast samuti Nõukogude Liidule sõjaliseks pealetungimiseks relvastab, ja mõlemad saagijanalised rõõvikud oma sõjakäigu ettevalmistust vastastikuse lepinguga on kinnitanud, — on Nõukogude Liidu samm (rahvasteliitu astumine) veel seda arusaadavam, ta püüe iga viimastki rahuhooidmise võimalust ära kasutada, seda selgem. Ja kui võrd need riigid, kes rahvasteliidus praegu peaosa etendavad, sõjast otsekohe huvitatud ei ole, nagu seda eespool nägime, siis võib Nõukogude Liidu rahvasteliitu astumine praegusel silmapilgul rahvusvahelises olukorras rahu alalhoidvat jõudu suurendada ja sõja edasilükkamiseks või takistamiseks kaasa aidata.

Kuid kõige suurema tõsidusega tuleb siin alla kriipsutada, et töörahvas Nõukogude Liidu rahvasteliitu astumisele mingit kindlat lootust ei või ega tohi panna, nagu võiks see samm sõjahädaohu päevakorralt võtta, või nagu ei tarvitseks nüüd kommunistidel ja revolutsioonilikkudel töelistel enam endise hoo ja energiaga sõjavastast kihutuse- ja organiseerimistööd teha, endist viisi sõjavastast võitlust pidada. Niisugused pettelootused ei oleks mitte ainult põhjendamata, vaid koguni äärmiselt kardetavad, kuna nad kodanlusele võimaluse annaksid sõda takistamata ette valmistada. Nõukogude Liidu rahvasteliitu astumine ei saa ega või sõjaküsimust päevakorralt võtta, kuna alale jäävad kõik need jõud, mis endid maailma uuesti ümberjaotamisele ette valmistavad, alale jääb maakera pinna viiel kuuendikul kapitalistlik kord, jäävad imperialistlikkude

riikide omavahelised vastuolud, mis alata teravnevad, ja alale jääb kõige põhisem vastuolu — vastuolu kapitalistliku ilma ja sotsialistliku ilma vahel, ning sellega kapitalistliku maailma elu ja surma küsimus: hävitada sotsialistlik ilm, hävitada sotsialismi kants ja üleilmse proletarse revolutsiooni kindlam tagatis — Nõukogude Liit, või, vastasel korral, ise hääduda.

Ei või silmapilgukski unustada seda tõsiasi, et igas kapitalistlikus riigis, kodanluse ridades, kes oma valitsuse näol Nõukogude Liidu rahvasteliitu astumise poolt hääletas, ometi mõjuvad ringkonnad ja grupid tegutsevad, kes Nõukogude Liiduga lähenemise ja igasuguse koostöö vastu olid ja on, ning kes endiselt kõige jõuga, kõigi oma mõjuvate abinõudega Nõukogude Liidu vastast vaenutööd jätkavad, sõda tema vastu endiselt ette valmistavad. Rääkimata juba neist riikidest, kes avalikult Nõukogude Liidu rahvasteliitu vastuvõtmise vastu välja astusid, või kes, nagu saksa fashism ja jaapani imperialism, avalikult sõjale Nõukogude Liidu vastu valmistavad, provotseerides, ohutades, jõudusid selleks grupeerides jne. Poolamaa, kes N. Liiduga mittekallaletungi lepingugi alla kirjutas, ajab kahtlast poliitikat, saksa fashismiga kokkuleppeid sobitades. Ei ole kapitalistlikku riiki, kus viimastel aastatel — ja lõppevalgi aastal — poleks palavikulikult relvastust suurendatud ja sellega üksi juba ikka enam sõjahädaohu kasvatatud, rääkimata niisuguste uute otsekoheste sõjahädaohu pesade tekkimisest, nagu seda Saarimaal eelseisev rahvahääletus on, mille ümber järjesti kõvenevat sõjakõminat kuuldu. Või seesugused avalikud rahvusvaheliste kokkupõrgete provokatsioonid, nagu fashistide mäss Austrias, või mitmekordne mõrtsukatöö Marseilles... Kõigi nende kasvava sõjahädaohu nähete ees ei tohi revolutsioonilik proletariaat mitte silmapilgukski oma võitlust imperialistliku sõja vastu ja Nõukogude Liidu kaitseks katkestada ega isegi lõdvemaks lasta. Pealegi on praegune rahvusvaheline olukord äärmiselt kõikuv; meie peame ka selleks valmis olema, et nende riikide valitsused, kes tänapäev mitte sõjast huvitatud ei ole ja sellepärast Nõukogude Liiduga koos sõja otsese lahtipuhkemise vastu välja astuvad, *homme juba oma kurssi muuta võivad*. Nende riikide käitumine oleneb nende riikide sisemisest ja välisest olukorrast, mis aga muutuv ja kõikuv on. —

Sotsiaaldemokraatide juhid püüavad asja

praegu niiviisi kujutada, nagu näitaks Nõukogude Liidu rahvasteliitu astumine, et sotside seisukohad ja poliitika rahvasteliidu suhtes siiani õiged on olnud ja et kommunistid nüüd selles küsimuses nende seisukohale on asunud. Prantsuse sotsialistid püüavad koguni tõendada, nagu oleks see nende teene, et prantsuse kodanlus Nõukogude Liiduga lähenemist otsib, ja nagu tähendaks see nende poliitika võitu. Selle vale paljastamiseks pole tarviski palju sõnu kulutada. Esiteks ei ole Nõukogude võimu suhtumisel rahvasteliitu mitte midagi ühist sotside suhtumisega sellesse organisatsiooni; Nõukogude Liit ei muuda rahvasteliitu astumisega mitte põrmugi oma proletaarse diktatuuri iseloomu, mille vastu aga sotsid kõige jõuga võitlevad. N. Liit ei kannu vastutust rahvasteliidu endise tegevuse eest, ega tee kaasa ainustki sammu, mis sihitud rahvaste rõhumisele ja sõja organiseerimisele, vaid, vastupidi, saab kõige kindlamini nende vastu võitlema. Ka ei tähenda Nõukogude Liidu rahvasteliitu astumine Versailles'i süsteemi tunnustamist ega toetamist N. Liidu poolt; küsimus seisab ainult selles, et N. Liit ei poolda Versailles'i süsteemi lõhkumist sõja abil, nagu seda saksa fashism ja mõnede teiste maade kodanlus püüab teostada. Mitte Nõukogude Liit ja kapitalistlike maade komparteid pole II Internatsionaali seisukohtadele asunud, vaid, vastupidi, II Internatsionaali vastavad parteid on praegu laiade töörahvahulkade surve all sunnitud manööverdama, kusjuures nende seisukoht vastavalt oma peremeeste — oma maa kapitalistide — seisukohtadele muutub. Kes ei teaks või mäletaks II Internatsionaali parteide osa Nõukogude Liidu vastase sõja organiseerimisel ja ettevalmistamisel; kes ei mäletaks kontrrevolutsioonilikkude vähemlaste protsessi Moskvas, kus see osa täiel ulatusel paljastati. Kes ei tunneks seda sopavalingut, neid pööraseid laimujõgesid, mida sotsid Nõukogude Liidu vastu on juhtinud ja veelgi juhivad, et hulkasid proletaarse riigi vastu üles kihutada, nendes sõjalikku meeleolu valmistada. Eesti sotsid on selles tegevuses, nagu nii mõnes muuski revolutsiooniliku proletariaadi vastu võitlemise küsimuses, tihtipeale ägedamad ja pealetungivamad olnud, kui kodanlus ise. Veel tänapäev, mil Eesti kodanlus oma majanduslike huvide sunnil (kaubalepingu sõlmimine N. Liiduga, mitmesugused äritehingud jne) ajakirjanduses oma tooni

N. Liidu vastu pisut pehmenada püüab, rääskab sotside „Rahva Sõna“ endiselt, et „töölisel on (N. Liidus) ainult sõnakuulmise õigus ja suupidamise vabadus, muu kõik on Kremli eesõigus“... „ei diktaator, partei, ega nõukogud küsi tööraha arvamistest, tema huvidest, ja vajadustest“. („Rahva Sõna“, nr 84, 26. okt. 1934.) See on jutt, mida ükski enesest vähegi lugupidav ja oma lugejatega arvestav kodanline leht praegusel ajal enam rääkida ei julge, eesti sotside suus ja lehes on ta aga veel hea küllalt, sest ta täidab ju nende arvates oma ülesannet, milleks ta määratud — Nõukogude Liitu mustata, töörahvast ässitada, vaenu õhutada, sõjalikku meeleolu luua N. Liidu vastu. Ja pärast seda tulla ning seletada: kodanluse katsed Nõukogude Liidule läheneda olevat sotside teene, — see on lihtsalt häbematus tipp, milleni vaid sotside „kõlblus“ küünib!

Töörahvast niisugune vale, laim, sopp siiski eksiteele ei vii. Kogu ilma töörahvas, kelle elu ja tervise uue imperialistliku sõja hädaoht kaalule paneb, tervitab Nõukogude Liidu rahupoliitika uut edusammu. Ta teab, et Nõukogude Liidu võitlus rahu eest sünnib terve maailma töörahva huvides — et teda sõjakoledustest päästa. Ta teab, et Nõukogude Liidul, rahvasteliidu liikmena, praegusel silmapilgul suuremad võimalused avanevad seda võitlust rahu eest hoogsamalt jätkata, ära kasutades neid, olgugi nõrku ja kõikuvaid, võimalusi, mida rahvasteliit oma praegusel kujul pakub, et sõja lahtipühkimist takistada. Kuid ta teab ka seda, et ainuke tõelik tagatis sõdade lõpulikuks kaotamiseks on kapitalistliku korra kukutamine proletaarse revolutsiooni teel; sest sõda on kapitalismi paratamata kaaslane, kapitalismi vastuolud teevad imperialistlikud sõjad mõõdapääsmatuks.

Kogu maailma revolutsioonilik tööliste klass, ja töörahvas üldse, ei lase ennast pettelootustega uinutada ega eksiteele juhtida, vaid jätkab täie energiaga võitlust imperialistliku sõja vastu, Nõukogude Liidu kaitseks. Venemaa töörahva võitlusekäik näitab teed kõigi maade töörahvale oma kurnamiseikike mahaheitmiseks, ja võidurikas sotsialismi ehitamine Nõukogude Liidus on kindlamaks pandiks, et maailma revolutsioonilik proletariaat oma võitluse võidule viib ja kogu ilma töörahva sõdade hädaohust ja kurnamisest üldse päästab.

A. R.

Valge Eesti elupäevad

Oktoobrikuu kroonika

1. — Kindral Reegi ringsõidul Soomes selgitati mõlema maa kaitseliidu, sõjaväe ja piirikaitse küsimusi. Nagu teada, valmistuvad Soome fashistlikud ringkonnad Hitleri otsekoheisel õhutusel oma sõjapoliitikas kõige jultunumalt NSV Liidu vastasele interventsioonile ning püüavad sellele teele tõugata kõiki valitsusasutusi.

2. — Kellegile Eeriksi nimelisele ärimehele anti valitsuse poolt kontsessioon soogaasi ja *nahvta* otsimise peale Võrumaal. Kontsessiooni andmise puhul seletab majandusminister, et olgugi, et nahvta otsimine Võrumaa kolkas ainult naljanumbriks, võib siiski juhtuda, et otsimine ikkagi „midagi huvitavat“ päevavalgele toob!

3. — „Postimees“ nuriseb sisuta rahvusliku idealismi propageerimise pärast Pätsi valitsuse poolt. See, mis fashistlikudel suurriikidel iseendast mõistetav olevat, võida väiksele põlajapoisile hädaohlikuks enda ülehindamiseks kujuneda.

— Välisminister Seljamaa, kes esines riigikogu ees ülevaatega Eesti välispoliitika kohta, ei annud Ida-Euroopa Locarno — s. o. rahukindlustamise lepingu — kohta mingisugust lähemat seletust. Pätsi fashistlik valitsus on aga vahepeal järjekindlalt selga küürutanud Poola-Soome hitlerliku orientatsiooni ees. Et riigikogu juba esimesel istangul Pätsi diktatuuri valitsuse tugevust ühel häälel vaidkides heaks ei kiitnud, siis saatis Päts riigikogu kohe laiali. Riigikogu edaspidise saatuse otsustab Päts lähemal päevil.

4. — Neeruti künnakalisel maaalal algavad 5. okt. suuremad sõjalised manöövrid kõigi väelikele osavõtul. Vägede pealööök on suunatud Tapalt idapoole. Manöövritest võtavad osa Poola ja Läti fashistliku kaitseliidu ja sõjaväe esindajad.

— „Päevaleht“ nõuab, et haigekassade liidu häälekandjas ei tohitaks avaldada pilte tööpuudusest ja nälgivatest lastest kapitalistlikes riikides. See tekitab kardetavat rahulolematust kodanlike korra vastu.

5. — Diktaator Päts esines seletusega oma valitsuse sisepoliitilise joone kohta. Ta tahab valitseda senikaua ilma parlamentita, kuni kaovad kodanuse omavahelised võitlused ja lahkkelid. Uusi riigikogu valimisi ka enne „meelte rahunemist“ ette ei võeta. Päts tahab koos töötada kõigi kodanliste poliitiliste vooludega — ka. vabfashistidega, kes aga aru saavad ja mõistavad kodanluse ühirsinde vajadust fashismi lipu all.

6. — Valitsus kutsus Toompeale kokku „kultuurtegelaste“ nõupidamise. Arutati ja peeti kõnesid selle kohta, mis see „fashistlik kultuur“ on ja millest seda tehakse. Nõupidamine jätkub.

— Jaan Tõnisson nõuab oma „Postimehe“ juhtkirjas praeguselt valitsuselt enam loogilisemat üleminekut. Vastasel korral ta kartvat endiste demokraatlikkude ringkondade vastuseisu Pätsi diktatuurile. Tõnisson ise — hoidku jumal! — ei mõtlevatki opsitsioonile.

9. — Eesti kindralstaabi ülem kindral Reek sõitis Poolasse tutvunema sealse sõjaväe juhtimise, sõjatõustuse ja -tehnikaga. Mõne päeva eest käis Reek samal eesmärgil Soomes, kus ta ühes Rootsi

kindralstaabi meestega erilist huvi NSV Liidu piiri vastu üles näitas.

— „Kultuurtegelaste nõupidamisel“ töötati valitsusele välja järgmine töökava: kõik võõraloomuga nimed eestistada; NSV Liidu piiriäärseid elanikke — samuti ümber eestistada, algkoolist võõrkeeled välja rookida (et töörahvalapsed keskkooli ei pääseks!), ajakirjandus, raadio, kino ja kirjandus täielikumalt valitsuse teenistusse rakendada, hoolekanne kehvade eest kaotada — sest kehvikute sugu muutvat „eesti rassi“ alaväärtuslikuks; rahvakooliõpetajad muuta valitsuse poliitika ametlikeks propandistideks, koolides pühitseda kodanluse võidupüha, igalt kodanikult nõuda rahvusliku optimismi miinimumi, propageerida kodanliste kangelaste vägetegusid — s. o. nende veretööd Eestis tööliisklassi kallal jne.

10. — „Päevalehes“ nutab keegi „kultuurtegelane“, et Eesti kodanluses ei olevat „rahvakangelasi“. Bornhöhe ja Saali ajaloolised tüübid olevat juba 50 aasta eest surnud ning uusi ei olevat eesti kirjanduses ühtegi asemele muutetud.

11. — „Vaba Maa“ juhtkirjanik tõendab, et eesti koolides olevat ühtlane rahvuslik kasvatus võimatu. Kõik rikkad ja tõusikud paigutavat oma lapsed võõrkeelsetesse inglise ja prantsuse lütseumidesse ning kõige rikkamad saatvat oma võsukesed aristokraatlikkude maneeride õppimiseks peaaesjalikult Inglismaa kinnistesse õppeasutustesse.

12. — Vabfashistide ninamees Artur Sirk käib Pätsi lahkkel loal türmist iga päev end erahaigemajades „ravitsemas“. Lehtede teatel ei olevat Sirgu tervisel midagi tõsist viga. Sirgu eest hoolitsemisega demonstreerib Päts leppimist fashistide leeriga.

— Kaaskodanikkude järgi nuhkimine ning igasuguste teadete müümine kaitsepolitseile kasvab eesti kodanluse lagunemas peres vahel nuhkidelgi üle pea. Üks kodanik, kes rahateenimise lootuses välja mõttes ülemaalise „kommunistide mässu“, mõisteti 2-ks kuuks türmil — sest „mässu“ tegelased olnud ise nuhid ja kõige „ausamad isamaalased“.

— Riigikogu, mis oktoobris kokku pidi tulema, kuulutati Pätsi valitsuse poolt nüüd lõpulikult laialiaetuks. Millal valitakse uus riigikogu ja missuguse dekreeði põhjal seda tehakse, pole teada. Siseminister Einbund seletas, et riigi põhiseadus tulevat veel kord ümber tegemisele. Vahepeal ei olevat valitsuse juhtnõõride järgi tegutsevad poliitilised parteid keelatud. Pätsi, Laidoneri ja komp. valitsus ei olevat jäänud võimuhaarajate valitsus, vaid ajutine, tarviduse järgi kestev. Uued valimised võetavat kohe käsile — „kui olukord seda lubavat“.

Käesoleva teadaandega kuulutabki Päts ja komp. valitsus end tegelikult kestvaks ja piiramatuks võimuks.

13. — Teedeminister Sternbeck'i raadiokõne järgi olevat Eesti böörssidel registreeritud 3000 töötut. Sügisel ei korraldatavat valitsuse poolt ühtegi hädaabiööd linnades, kus töötute koondumine hädaohlikuks muutuks. Kõik töötud saadetakse linnadest välja, metsa-, maanteede- ja sookulvatustöödele.

14. — Tartus ilmuv vabfashistide ajaleht „Vaba Sõna“ nõuab omale Pätsi valitsuse ajakirjanduse süsteemis kindlat kohta. Vastutasuks Pätsile tahab leht oma lugejad Pätsi toetajaks tuua.

15. — Einbund kõneles Paides hallparunite „lõikspidustusel“, et Pätsi valitsus tahab kindlalt tugineda „talurahva“ hulkadele, s. o. — hallparunitele, missugust kihti valitsuse poolt preemiate jm. summadega järjekindlalt on toetatud. Edasi seletas Einbund, et eesti rahvas olevat „sündinud valitsevaks rahvaks“ — nagu on seda praegu Pätsi diktatuuril. Seda tulevat hallparunitel õieti hinnata!

— Kes peavad fashismi kasuks tegema riiklikku propagandat, selle kohta käib lehtedes elav vaetus. Propagandaministeerium ei saavat selle haiseva tööga üksinda valmis. Kõik senised kodanlised lehed aga nõuavad praegu, kus neil ees seisab Pätsi ihulehtedeks ümbersündimine — tugevat taskuraha. Käimas on kodanliste rühmituste äge võitlus parema suutäie pärast Pätsi diktatuuri piitsa all.

— Väikekodanluse ja deklasseerunud elementide „Vaba Maa“ (kes end „rahva eliidi“ hääleks peab) arvab, et esimesena „juhi“, s. o. Pätsi, järgi võib sammuda ainult „rahvuse eliit“. Ainult „eliidi“ juhtimisel võib mass omakorda riiklikult marssima hakata!

— Kirjastusühisuse „Looduse“ roomanivõistlusel tuli esikohale Mälgu „Surnud Majad“. Romaan olevat ajalooline. Tegevus põhjasõjast. Romaani peakangelane võidab sõjategevuse autasuks „normaal-talu“, s. o. oma maalapi. Seega reklaam kodanluse maareformile.

Nähtavasti armastab kodanlus oma klassisõja kujuklust ajaloolistes värvides.

16. — Vägiikka vedamisel uue põhiseaduse ümber soovivat kodanluse kõrgem klass *ülemkoja* sisseseadmist. Ülemkoda pidavat ohjeldama alamkoja üleliiget „pahempoolsust“ ning vahemeheks olema diktaatori ja alamkoja vahel. Sotsid on ülemkojaga nõus!

— Eesti majandusminister Selter sõitis Moskvasse. Eesmärgiks on läbirääkimised NSV Liidu-Eesti vahelise uue kaubalepingu asjus.

— Kindral Reek on oma kirjas „Päevalehele“ väimustatud Poola sõjatööstusest. Kirja eesmärgiks on poola relvade Eestisse vedamise propageerimine.

17. Paide-Rakvere rahukogus arutati balti parunite salajase organisatsiooni „Balti vendluse“ süüasja. Kohtu ette oli kutsutud 27 hitlerlikku parunit, kes töötanud põranda all Eesti kodanluse võimu upekuuti lõõmimiseks, et sisse seada Hitleri võimu. Kohtu ette ilmusid ainult kolm parunit, ning neilegi määrati vormi täiteks ainult mõnekuulised karistused.

— Ennekuulmata metsade laastamise tagajärjel läks eesti kodanlusel korda muuta oma väliskaubanduse bilans aktiivseks. K. a. 9 kuu jooksul veeti metsa, telluloosi ja vineeri välja 18 mln krooni eest. Mõõdunud aasta sama aja jooksul veeti metsasaadusi välja 9,7 miljoni krooni eest. Tagajärg on, et Eestis puutöödustele enam toorainet ei jätku.

— „Vaba Maa“ teatel katvatsevat nooremad Eesti kunstnikud Moskvas korraldada kunstnäitust.

18. — „Postimees“ pole nõus Pätsi valitsuse häälekandjate seletusega, nagu oleks eesti põllumajanduse tasuvus k. a. tõusnud. Ainult rahakursi allalõõmisega suudetud väljaveos hädavaevalt püsida mõõdunud aasta tasapinnal.

— Koos kindral Reegi Poola sõiduga algas kindral Laidoneri ajakirjanduses n. n. „riigikaitsmise“ propagandat. Laidoneri järgi võida Eestis tuleviku sõjas ainult siis „rahu kaitseda“, kui ta kaitsesõjast pealetungisõjale üle suutvat minna.

— Kindral Laidoneri sõjaprogrammi järgi vajavat Eesti suuremal määral pommilennukeid ja õhukaitse pataraisid. Samuti olevat vaja allveepaateid ehitamisele asuda. Sõjakale kindralile teeb muret ainult seks otstarbeks määratute rahasummade väljapressimine rahvalt.

19. — Pätsi valitsuse mustasajaline haridusminister Kann tahab uue koolireformi kava järgi 50 keskkoolist sulgeda 25. Kohustuslik õppeaeg algkoolis vähendatakse 4 aastani. Kus fashistlik koolireform jätab keskkoolide tarvitamise võimaluse kõige jõukamale ülemkile. Keskkihid peavad leppima n. n. „tööstuskoolidega“, kuna kehvadele majanduslikult mõlemad koolitüübid suletuks jäävad — nemad leppigu algkooliga, nagu õndsas isaarijalgi.

21. — Pätsi valitsuse dekreediga välja kuulutatud uus kriminaalkohtupidamise seadus kaotab Eestis surmanuhtluse mahalaskmise läbi, seades selle asemele surmanuhtluse *poomise* ja mürgitamise läbi. Türmide juurde ehitatakse selleks otstarbeks völlad ja mürgitamise ruumid.

22. — Narva linavabriku tööliste üldkoosolekul, millest osa võttis 800 töolist, otsustati nõuda palkakõrgendust. Vabriku omanik tööliste nõudmisele vastu ei tulnud. On arvata streigi puhkemist. 1130 töölise palka on 2 viimase aasta jooksul kuni 50% kärbitud. Samal ajal on kurnamine tõusnud. 1100 töölise tööproduktsoon ulatab praegu 2 aasta eest tehases töötanud 1400 töölise tööproduktsoonini.

— Kindral Laidoner ütles Võhma hallparunitele peetud kõnes, et ta ei poolda rahva poolt valitavat presidenti. Nähtavasti meeldib Laidonerile enam „jumala armust“ antud kuninga troon.

23. — Perekonnanimede eestistamise dekreedil põhjal on Pätsi valitsuse siseministril õigus piiräärsetes maosades ette võtta sunduslikku nimede panekut. Kui vene või muust rahvusest isik valib omale niisuguse perekonnanime, mis ministrihärrale ei meeldi, siis jäetakse see nimi kinnitamata, ning nimetatakse ametlikult uus. Eriline komisjon mõtleb selleks juba pikemat aega uusi, eht eesti sorti nimesid välja.

— Tartu üliõpilased, kes pole veel tagavaraohvitserid, peavad ülikoolikõrval läbi tegema ohvitseride kursused ning 3-suvelise praktilise laagriteenistuse. Sellega algab süstemaatilik sõjaõppus Eesti algkoolis ning lõpeb ülikoolis.

— Fashist Joosep Meibaum mõisteti Pätsi valitsuse liikmete „laimamise“ pärast eribroschüürides 2 kuuks türmil. Kohtus seletas Meibaum, et tema broschüürid aidanud kaasa fashistlikuks kihutus-töök, mida Pätsi ringkonnad varemalt heaks kiitnud, ning mille kauda fashistlik kord maksma pandud. Ja imestab nüüd, miks teda karistatakse.

24. — Järva valla algkooli toodi „Päevalehe“ teatel 10-aastased pöpsilapsed, kes sõnagi kõnelelda ei mõistnud. Selgus, et vanemad ning teised õed-vennad alaliselt väljas töö juures viibinud, ning keellegil polnud aega ega jõudu nooremaid lapsi kõnelemisele õpetada! — Kah... „rahvuslik omakultuur!“

25. — Papp, poliitikategelane ja koolidirektor Raudkepp nõudis koolidirektorite nõupidamisel, et eesti keskkooli õpilastel keelataks niisuguse kirjandusliku suurmeisteri, nagu Zola — tööde lugemine. Nõupidamisel selgus, et „haritud“ papp ja koolidirektor ise ühtegi Zola teost polnud lugenud.

26. — Pätsi valitsus kaalub vallaomavalitsuste kaotamist, mis takistavat diktatuurivalitsuse tsentralisatsiooni. Unteks „omavalitsuse“ üksusteks tahetakse kujundada keskkohast juhivat kihelkonna valitsust.

— Narva linavabriku juhatus teatas tööliste korduvale nõudmisele, et ta tööliste palkasid ei tõsta.

28. — Detsembri algul tuleb arutusele endiste sõjalaevade müügi protsess, kus altkäemaksu ja riigiltussamise pärast vastutavad rida endiseid ministreid ja kõrgemaid ohvitseri, eesotsas endise kindral staabi ülema kindral Tõrvandiga.

29. — Missugune nägu on Eesti kodanlisel keskkooli noorel, selle kohta annab ülevaate hiljuti nende keskel korraldatud ankeet: Huvi maailmavaatelistele küsimustele puudub täiesti, riigiküsimuste vastu tuntakse huvi ainult karjääri võimaluste pärast. Riigitegelastena idelaliseeritakse Mussolinit, Hitlerit, Pätsi ja Laidoneri. Kollektivismi eitatakse, isiklik omakasu-püüdlikkus seatakse progressi aluseks. Raamatu lugemise eest ei anna keegi auhinda, küll aga hea jooksu eest. Mitme kooli meesõpilased vastavad otsekohe, et esimeseks huviasjaks nende elus olevat praegu: sport, tants ja tütarlapsed. Nii ideelagedat ja pessimistlikku noorsugu ei olevat Eestis kunagi olnud" lisab „Vaba Maa“ omalt poolt ankeedi kokkuvõttele juurde.

31. — Toome väikese pildi talurahva kehvest Setumaal „Vaba Maa“ järgi. — „Töölisteks on 2—8-aastased. Tahmane plõnn, ise pisike kui seakartul, kükitab juba kartulivaol, kraabib mustade sõrmekestega muhedat mulda. Teine põialpoiss on karjas. Riideräbalad on keskelt kirju vööga kokku tõmmatud, kätte antud paar suurt loomaporgandit, ning väike Höödor õgib neid sellistena, nagu nad peenralt on kaksatud. Raske on siin vahet teha, kes on karjatajaks, kes karjatavaks“. Olukord, mis sunnib Setumaa kehviktalupoegi endi 2—8-aastaseid lapsi karja panema ning neid toorete loomaporganditega toitma, illustreerib eesti kodanluse piirimaade- ja üldse talurahvapoliitikat.

Vastutav toimetaja: H. Pöögelmann.

Tehniline toimetaja: N. Karotamm.

Väljaanne № 69. Ladumisele antud 16/XI 1934. Trükkimiseks alla kirjutatud 25/XI 1934. Paber 74 × 105. 2 trükipoognat. Ühes trükipoognas 85.680 trükitahte. Üldse 171.360 trükitahte. Lengorlit № 30493. Tiraash 650 eksempl. Töö № 6273 „KÜLVAJA“ trükikoda, Leningrad, Dsershinski uulits № 49.

Märgatud trüki vead

<i>Lhk.</i>	<i>Veerg</i>	<i>Rida</i>	<i>On trükitud</i>	<i>Peab olema</i>
22	II	21 ülevalt	standardiseerimise	standardiseerimise
23	II	10 „	kehvade	kehvade
31	II	4 „	Kus	Uus

„КЛАССОВАЯ БОРЬБА“ № 11 (170)

Издание ЭКП (Эстсекции Коминтерна). Журнал на эстонском языке.

Издательское Товарищество Иностраных Рабочих в СССР, Ленинград, Апраксин пер., № 2.
Välismaatöölaliste Kirjastusühisus NSV Liidus, Leningrad, Apraksini põikuulits № 2.

Hind 75 kop.

